

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ
AYLIK YAYIN ORGANI

İKTİSAT DERGİSİ

ŞUBAT 1968

SAYI 44

CİLT : 8

250 KURUŞ

TÜRLON
Türk Nylon 6 ipliği
SİFAŞ

SENTETİK İPLİK FABRİKALARI
A. Ş.

BURSA : Fabrika Merkezi : Sanayi Bölgesi,
Büro : Atatürk Cad. Ticaret
Bankası İş Hanı Kat 1
Tel : 5559
4489

İSTANBUL BÜROSU : Manifaturacılar Carşısı
No. 3501 - 3502,
Atatürk Bulvarı,
Unkapanı, İstanbul

REKLÂM TARİFESİ

Arka Kapak	750 Lira
Ön İç Kapak	500 Lira
Arka İç Kapak	500 Lira
İç Sahifeler	400 Lira

İKTİSAT DERGİSİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İKTİSAT FAKÜLTESİ
MEZUNLARI CEMİYETİ YAYIN ORGANIDIR

İktisaden zayıf bir millet fakrû sefaletten kurtulmaz; Kuvvetli bir medeniyete, refah ve saadete kavuşamaz; İctimai ve Siyasi felâketlerden yakasını kurtaramaz.
K. ATATÜRK

C İ L T : VIII

S A Y I : 44

Ş U B A T 1 9 6 8

Fiatı : 2.5 TL.

Yıllık: 30-6 Aylık: 15 TL.

Sahibi : Cemiyet Adına OKTAY EMED

Yazı İşleri Müdürü : NİHAT BATUR

İdare Müdürü : FARUK ÇEHRELİ

İdare Yeri : Tünel Galip Dede Cad. No. 48/1

Telefon : 44 04 36 - 49 89 03

Basıldığı yer : YENİLİK BASIMEVİ

YAZI HEYETİ :

İstanbul

Fazlı AYVERDİ
Nihat BATUR
Şolmaz BURAL
Faruk ÇEHRELİ
Alpay ERDOĞAN
Zeki ERGİNSU
Şemsettin GÜLER
Atalay ŞAHİNOĞLU
Gül TURGUT
Rıdvan YÜKSELEN

Ankara

İmren AYKUT
Oktay EMED
Hamdi MEHTER
Fahrettin TUNÇÖZ
Meliha TURKAN

İÇİNDEKİLER

2. Derginin Sesi * * *
3. Ekonomik Durumu Eyüp KARADAYI
11. Ayın Ekonomik Olayları Faruk ÇEHRELİ
16. 3460 Sayılı Kanun Suha AKSOY
22. Akdeniz Balıkçılık Genel Konseyi Süleyman ARISOY
24. Memleket Turizmini Nasıl Geliştirebiliriz Mithat SAVAŞ
26. A. Şt. lerde Sermayenin
Amortismanı Vasil SARAYLIOĞLU
30. Bulgaristanda Nüfus Gelişmesi Dr. Nazif KUYUCUKLU
34. Bedelli Askerliğin İhdası Ekrem GÜRCAN
37. Turizm Gerçekleri ve Türkiye ... K.O. Selim DİNÇSOY

Derginin Sesi !..

Sevgili ve Değerli Okuyucularımız.

1 Mart, 1943 tarihinde büyük fedakârlıkla kurulan Cemiyetimizin 25 nci kuruluş yıldönümü nihayet geldi çattı. Gerek kuruluşunda gerekse bugüne kadar gayelerinin en iyi şekilde neticelenmesinde büyük hizmetleri geçen değerli ve fedakâr mezunlarımızı şükranla anmayı en tabii bir kadirşinaslık kabul ediyoruz.

Cemiyetimizin ana gayesi (Üyeler arasında ilmi, mesleki, sosyal bağlantıları ve dayanışmayı sağlamak; memleketin ilmi, sıhhi, bedii ve terbiyevi seviyesiyle birlikte iktisadi seviyesini de her bakımdan yükseltmeye çalışmaktır) ni daha olumlu bir şekilde yürütebilmek düşüncesiy-le 44 saydır başarıyla yaşattığımız İKTİSAT DERGİSİ baş dayanağımız olmuştur.

İktisat Dergisi'nde: yayınlanan aktuel ekonomik konularla memleketin ilmi, sıhhi, bedii ve terbiyevi seviyesinin yükselmesi için çalışır-ken; İktisatçının da aranılır bir eleman olmasının gereğini devamlı olarak duyurmaya çalışıyoruz.

Kanun yapıcılarımız, milyonlar yatırılarak yapılan kuruluşlarda imâl edilecek malın kalitesini ve sağlamlığını düşünerek Teknik eleman mecburiyetini şart olarak ileri sürerlerken, sermayenin kârlılık derecesini, rantabilitesini emniyet altına alacak İktisatçı'nın varlığını hatırlarına bile getirmiyorlar. Bu husus düşünüldüğü gün Türk Sanayicisi-nin, Türk tüccarının kazancı o derece artacağı gibi Millî Gelirimizde de hissedilir kabarma, arzulanan iktisadi kalkınmanın işareti olacaktır!...

Cemiyetimizin 25 nci kuruluş yılında, birbirlerine kenetlenerek bağ-lanmış İktisatçılar olarak yurdun gerçek kalkınması için yeniden se-ferber oluyoruz. Büyük azmimiz ve yenilmez gücümüzle gayemize eri-şeceğimiz günler çok yakındır.

Cemiyetimizin 25 nci kuruluş yılını candan kutlarken; İktisadi kal-kınmanın, sosyal adaletin, millî refahın gerçek öncüleri olan bütün ik-tisatçıları yurd hizmetinde görmenin huzuru içindeyiz.

Sevgi ve Saygılarımızla
İKTİSAT DERGİSİ

Ekonomik Durum

Türkiye IV. Sanayi Kongresi

Eyüp KARADAYI

Türkiye 4. Sanayi Kongresi 10-12 Ocak 1968 tarihlerinde Ankara'da Türkiye Odalar Birliği binası konferans salonunda yapılmıştır.

Açılış oturumuna gelen **Başbakan Süleyman Demirel** önce Birlik binası ile kongre münasebiyle düzenlenen «Fotoğraflarla Türkiye Sanayi Sergisi» nin açılışını yapmıştır. Üç gün süren kongreyi Sanayi Bakanı **Mehmet Turgut**, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı **Rafet Sezgin**, Ticaret Bakanı **Ahmet Türkel**, Çalışma, Bakanı **Ali Naili Erdem** zaman zaman takip etmiştir.

Memleketimiz sanayiinin birçok problemlerinin ve özellikle mevzuat yönünden çeşitli meselelerinin incelendiği kongrenin açılış konuşmasında **Başbakan Demirel** Türkiye'nin gelecek için çok kritik bir noktada bulunduğunu söylemiş ve milletçe sanayileşmeye karar verildiğini belirttikten sonra «Dar boğazlarımız vardır. Bunlardan kurtulmak için sanayiimizin gelişmesi zarurîdir» demiştir.

Demirel «Türkiye sanayileşmeli midir, değil midir? Münakaşasının çoktan

halledilmiş olduğuna işaret ettikten sonra sözlerine şöyle devam etmiştir:

«— Türkiye Sanayileşecektir. Bu büyük Türk milletinin kararı haline gelmiştir. Türkiye iktisadî ve sosyal icaplara uyarak biran evvle sanayileşmelidir. Münakaşası yapılacak konu bu işi nasıl başarabileceğimizdir. Devlet idarecilerine, aydınlarımıza, bütün Türk vatandaşlarına düşen görev, bu noktadan hareketle modern Türkiye'nin en kısa zamanda yaratılmasını sağlamaktır. Sanayileşmeyi, tarımdan, turizmden ve eğitimden ayırmaya imkân yoktur.

Memleketimizde ziraî ekonomiden sınaî ekonomiye geniş çapta geçilmektedir. Önümüzdeki beş sene büyük mesafelerin alınmasını sağlayacaktır. Ondan sonraki beş sene Türk sanayileşmesinin en mühim devresini teşkil edecektir.

Türkiye nasıl kalkınacaktır? Nasıl sanayileşecektir?... Türkiye'yi devlet mi kalkındırın, halk mı kalkındırın?... Kanaatince bunların münakaşası geride kalmıştır. Gerçek şudur ki; herkes neyi varsa Türkiye'nin kalkınması için ortaya

koymalı, memleketin biran önce kalkınması prensibi benimsenmelidir.»

Memleketimizin uzun yıllar ham madde satan bir ülke olarak kaldığını, halbu ki kendi ham maddesini teknolojinin verdiği imkânlar içinde mutlaka kendisinin işlemesi gerektiğine işaret eden Başbakan Demirel sözlerine devamla;

«— Türk sanayicisi ve yatırımcı devlet sektörü sanayi kurarken Türkiye'nin ham madde satar bir memleket olmaktan çıkmasını ön plânda düşünmelidir.

Kanaatimce, sanayileşmenin en can alıcı noktası sanayi makineleri imalatıdır. Mamûl maddeleri yapan veya makineleri yapan ana makineleri Türkiye'de yapmaya mecburuz. Motörsüz medeniyet düşünülemez. Türkiye de motörünü yapmaya mecburdur. Önümüzdeki yıllarda hazırlıklarımız neticesini verecek ve Türkiye kendi motörünü yapan ülke olacaktır» demiştir.

Türkiye'nin sanayileşme çabası içinde özel sektörün büyük başarı sağladığına, müteşebbisin yatırım konusunda gösterdiği ürkeklikten kurtulduğuna 1966 - 1967 devresi içinde güzel neticeler alındığına işaret eden Demirel konuşmasını şöyle tamamlamıştır.

«Türk sanayii sadece Türkiye'nin ihtiyaçları, sadece günümüzün talebine cevap verecek gaye ve hacimde kurulmalıdır. Dış pazarlara çıkılmalı, pazar aranmalıdır.

Sanayici rekabetten aslâ korkmamalıdır. Rekabet sanayiciyi daha ucuza daha iyi mal yapmaya zorlar. Sanayici müstehlikli aslâ ezmemelidir. Devlette sanayi kurarken aynı esaslara riayet etmek, larj olmak ve hesaplarını geniş ölçüde yapmak zorundadır. Büyük Atatürk'ün, «Muasır medeniyet seviyesine ulaşacağız» hedefinde Türkiye'nin sanayileşmesi de mevcuttur.

Bütün imkânlarımızı ve fırsatları kullanarak sanayileşmemizi yılmadan, bıkmadan gerçekleştirmeye çalışacağız. Kongreye ve Türk sanayicisine yürümekte olduğu yolda başarılar dilerim...»

SANAYİ BAKANININ KONUŞMASI

Başbakandan sonra Sanayi Bakanı Mehmet Turgut bir konuşma yaparak 1968 yılının ilk aylarında, başlangıçta 1 milyon küsur ton tevsiiden sonra 2,5 milyon ton kapasiteli 3. Demir-Çelik Sanayii ve aynı yıl başlangıcında 30 bin ton kapasiteli motör fabrikasının, ayrıca makina sanayiinde, son derece önemli olan otomobil sanayi fabrikalarının temellerinin atılacağını açıkladıktan sonra, «sanayimizin kuruluşu ve işleyişi esnasında devletle hususi teşebbüs birbirine karşı olmayacaktır» demiştir.

Sanayi Bakanı Mehmet Turgut sözlerini şöyle devam etmiştir.

«— Türkiye'de sanayileşme, batılılaşma ile beraber düşünülmüştür. Kalkınma, biraz da sanayileşme mânasına alınmıştır. Bu bakımdan sanayileşme hakkındaki ilk belgeler batılılaşma ihtiyacının duyulduğu yıllara rastlanmaktadır.

Bugün gerek iktidarlar, gerekse milletimiz sanayileşmenin şart olduğuna inanmıştır. Sanayileşmeyi tahakkuk ettirmeye azmetmiştir. Bu mevzuda vazife almağa karar vermiştir.

Herkesin sanayici olamayacağına inanıyorum. Herkesin sanayi ile uğraşmıyacağını biliyorum. Sadece para kazanmak için sanayici olunamaz. Sanayicilik, biraz zevk işi, biraz sevgi işidir. Bir nevi hastalık, bir nevi kara sevdadır. Sanayiciliğin sıkıntılarına, üzüntülerine, problem ve güçlüklerine başka türlü katlanılamaz.

Bütün bu sıkıntı ve güçlükleri göze alan insanlar olarak bahtiyar ve cesur

kimselersiniz, yaşamayı değerli kılan bir çalışmanın içindedir. Çocuklarımız ve torunlarımız için daha güzel bir vatan yapmanın, daha iyi bir hayat yaratmanın çalışması içindedir. Bundan hiç kimsenin şüphesi olmasın ve bundan dolayı da millet sizinle iftihar etmektedir.

Geride bıraktığımız iki yıl sanayimiz ve sanayiciliğimiz için gelişme yılları olmuştur. Aynı zamanda derlenip-toplanma ve hazırlanma yılları olmuştur. Önümüzdeki yıllar birer sıçrama yılları olacaktır. Tedbirler buna göre alınmıştır. Yatırımlar buna göre tesbit edilmiştir. Programlar buna göre hazırlanmaktadır. Birinci ve İkinci Beş Yıllık planların sanayileşmeye ne kadar ehemmiyet verdiğini bilmektesiniz. Ayrıca İkinci Beş Yıllık Plan Sanayi Sektörüne sürülekiyicilik vasfını vermiştir. Yani planın ağırlığı sanayi sektöründedir.

Sanayi sektörü için ayrılan yatırım miktarı 38 milyon TL. dir. Bunun toplam yatırım içindeki nisbeti yüzde 34'dür.

1968 programında Sanayi Sektörümüz için geniş avantajlar sağlamıştır. Doğu Viyetlerimiz için yüzde 80 vergi indirimi kabul edilmiştir. Ayrıca çeşitli sanayi kolları için yüzde 60'dan yüzde 80'ne kadar vergi indirimi ve yüzde 60'dan yüzde 100'e kadar Gümrük muafiyeti tanınmıştır.

Bunlar sanayimiz için cesur ve ileri adımlardır. Bunlar sanayicilerimiz için büyük kolaylıklar ve yatırımların artırılması için geniş imkânlardır. Bu imkânlardan istifade edileceğine ve yeni yeni kuruluşlara gidileceğine inanıyorum.»

Sanayimizin kuruluşu ve işleyişi sırasında Devletle özel teşebbüsün birbirine karşı olmayıp, yekdiğerine yol gösterici, destekleyici ve tamamlayıcı bir fonksiyon içinde çalışacağına önemle işaret eden Sanayi Bakanı sözlerini şöyle tamamlamıştır.

«— Önümüzdeki yıllar halka kalkınma yılları olacaktır diyorum. Büyük adımlar, büyük kapasiteler ve yüksek prodüktivite yılları olacaktır diyorum emniyet yılları, huzur yılları ve istikrar yılları olacaktır diyorum.

Bunun için iktidarlar çalışacaktır. Sizler çalışacaksınız ve Allah da yardım edecektir.

Bu kongre ilerde alacağımız kararlar için büyük bir rehber olacak, bir çok problemimizi çözecek, birçok meseleler açıklığa kavuşturacaktır.

Mesailerі daim olsun, emekleri var olsun ve Allah kendilerinden razı olsun.

KONGRE ÇALIŞMALARI

Türkiye IV. Sanayi Kongresi çalışmaları Tertip Komitesi Başkanı Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ın konuşması ile fiilen başlamıştır.

Sözlerine Türkiye'deki «Sanayi Kongreleri» nin tarihçesi hakkında verdiği kısa izahatla başlayan Prof. Erbakan IV. kongrenin Türkiye Odalar Birliği'nin inisiyatifi ile Sanayi Bakanlığı, İstanbul Sanayi Odası, Ankara Sanayi Odası, Ege Bölgesi Sanayi Odası, Elektrik Mühendisleri Odası, Kimya Mühendisleri Odası ve Enerji ve Tabii Kaynaklar Başkanlığı ile müştereken 1,5 yıllık bir çalışma sonunda hazırlandığını ifade ettikten sonra şunları söylemiştir:

«— Bu seferki Kongrenin birinci hususiyetini, konu olarak mevzuatın seçilmiş olması teşkil etmektedir. İkinci hususiyeti, bu seferki Kongremizde tebliğ konuları tertip heyetimiz tarafından ana istikamet ve hatlarıyla önceden tesbit ve tayin edilmiş, bundan sonra bu konularda Özel Sektör câmiası içerisinde bu konuya hazırlanmak bakımından imkân dahilinde en iyisini yapabileceğine inandı-

ğımız arkadaşlarımız bu tebliğleri hazırlamak için görevlendirilmişler ve bu husus kendilerinden rica edilmiştir.

Kongremizin üçüncü hususiyeti, bu Kongreye getirilen tebliğlerin Türk iş adamları ve Türk sanayicileri tarafından getirilip sunulmasıdır.

Kongremizin dördüncü hususiyeti ise, bu Kongrenin bundan önceki Kongreler gibi çok defa problemleri ortaya koyup tafsil etmek ve bunları Kongre zabıtları içerisinde bırakmak yerine, bir, şikâyet ve mevzuları arzetmek kongresi yerine, bir tedavi kongresi, yapıcı teklifler getirme kongresi olması hususiyetidir ve bu temenni edilmiştir.

Bugün, Türkiye'nin bütün imkânlarıyla seferber olarak daha hızla, daha sür'atle sanayileşmesi için neler yapmamız lâzım gelir, hususunu önümüzde tek gaye olarak bulunmaktadır. Bu gayenin tahakkuku için bugün muhtelif tatbikatlarda karşılaşılacak müşküller bu kongrenin tebliğleriyle orta yere konacak, bu müşküllerin halledilmesi için teklifler getirilecek ve getirilen tekliflerin münaakaşaları yapılmak suretiyle Kongrenin arkasındaki günlerden başlamak üzere memleketimizde topyekûn sanayileşmenin mümbit ikliminin doğmasına çalışılacaktır. Bunu temenni ediyoruz ve bir dua olarak Cenabı Haktan niyaz ediyoruz.»

Kongrenin ilk günü öğleden sonra Adnan Bensef tarafından hazırlanan «Bugünkü şartlar altında bir sınaî işletmenin kurulmasında tipik bir misal» adlı ilk tebliğ okunmuştur.

Tebliğde, Türkiye'de halen mevcut şartlar altında bir sınaî işletmenin kuruluş öncesi, kuruluş sırasında ve kurulduktan sonra bilhassa mevzuat yönünden karşılaştığı güçlükleri, ham ve yardımcı madde tedarikindeki zorluklardan bahsedilmiştir.

İkinci olarak Sıtkı Çiftçi'nin «Sanayiî vergi politikası ile teşviki» başlığını taşıyan tebliğinde, iktisaden kalkınmanın «İtici gücü» olarak tabiat beşer ve sermaye unsurları ele alınmıştır. Tarım ve mesken politikasında güdülen hedeflerle sanayileşme politikasında güdülen hedefler arasındaki eşitsizliklere değinilmiş, sanayiî vergi politikası ile teşvik konusunda geniş izahlarda bulunmuştur.

Üçüncü tebliğ Hulki Alisbah tarafından verilmiştir.

«Sanayiî vergiler dışındaki problemleri» adlı tebliğin bir bölümünde «sanayi ve iş mevzuatı» konusuna değinen Alisbah şunları söylemiştir:

«Daima tazeliğini, daima aktüalitesi ni muhafaza eden, hattâ her geçen yıl önem ve etkisini artıran bu konuya evvelki kongredeki sözlerimle başlayacağım.

Sanayiî iş mevzuatı ile ilgisi ayrı bir tebliğ konusu olacak kadar geniştir, denebilir ki sanayi, iş mevzuatı ile ilgili değildir, bu mevzuatın içindedir.

Hakiki bir sanayi müessesesi, işçisini kendi varlığından ayrı telâkki etmez. Onun için sermayedarına karşı hürmet hissi ne ise kendisine emanet edilen sermayenin verimini sağlayan emek de aynı hürmet ve sevgiye lâyıktır, ve hemen ilâve etmek lâzımdır ki, işçisinden de aynı hürmeti ve bağlılığı bekler.»

YABANCI SERMAYE

11 Ocak günü ilk tebliği veren Erol Esiner, memleketimizde sınaî yatırımlarda yabancı sermaye konusunu incelemiştir. Esiner konuşmasında Türkiye'nin yabancı sermaye ihtiyacını ve yabancı sermaye temini için gösterilen çabayı belirtmiş, yabancı sermayenin kısa tarihçesini ve memleketimize gelen yabancı sermayenin dağılımını incelemiş, ekonomimize et-

kisi üzerinde durmuş, bu sermayenin denetlenmesi konusuna temas ederek kalkınmakta olan bazı memleketlerden misaller vermek sureti ile memleketimize gelen yabancı sermayenin kıfayetsiz bulunduğunu, yabancı sermaye kanunumuzun liberal olmasına rağmen tatbikatın süratlendirilmesi gerektiği neticesine varmıştır.

Erol Esiner'in Yabancı Sermaye konulu tebliği üzerine birçok delege söz alarak görüşlerin belirtmişlerdir. Bu görüşler arasında, 6224 sayılı kanunun yetersiz olduğu, formalitelerin islah edilmesi gerektiği, daha fazla sermaye celbi için tedbirler alınması, istihdam hacmini genişletmek için mutlaka yabancı sermayeye ihtiyacımız bulunduğu, yabancı sermaye ile birlikte gelebilecek teknolojinin memleketimiz için büyük ehemmiyet taşıdığı gibi görüşler yanında memlekette emek kadar sermayenin de kıfayetli olduğunu ileri sürenler olmuştur.

DIŞ TİCARET POLİTİKAMIZ

Yabancı Sermaye konusundan sonra Mustafa Renksizbulut, «Dışticaretin kalkınmadaki rolü, dış ticaret durumumuz, rejim ve islah tedbirleri» konulu tebliğini vermiştir. Renksizbulut konuşmasında özel olarak şu hususları tebarüz ettirmiştir:

«(1) Kalkınma çabalarımızın ağırlık merkezini sanayileşme teşkil etmektedir. Bunun için de, bir yandan kurulacak tesisler için lüzumlu makinaların ithal edilmesi; bir yandan da, istihsalde kullanılacak ham ve yardımcı maddelerle, yedek parça ihtiyacının karşılanması için gerekli ithalâtın yapılması icap etmektedir.

Bu bakımdan, sanayileşme dış ticarete büyük ölçüde bağlı olup, sanayi sektörünün milli gelire beklenen katkıda bulunabilmesi için, sanayi ihtiyaçları ve sa-

nayi ürünleriyle ilgili dışticarete büyük önem verilmesi icap etmektedir.

(2) İkinci Beş Yıllık Plânda, 1968-72 döneminde 119 milyon liralık yatırım yapılacağı ve bunun için 1 milyar 842 milyon dolarlık yatırım malı ithal edileceği öngörülmüştür. İmalât sanayii yatırımlarında dış para ihtiyacı % 50 civarındadır.

(3) Plânın öngördüğü hedeflere ulaşılabilmesi için, dış ticaret sistemimizdeki aksaklıkların sür'atle giderilmesi ve gerekli teşvik tedbirlerinin alınması gerekmektedir. Bu konuda 933 sayılı yetki kanununun sağladığı imkânlardan da istifade edilmelidir.

(4) Dışticaret sisteminin islahı ve Dışticaretimizin geliştirilmesi ile ilgili tedbirler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

a) İhracat rejiminin islahı ve ihracatın geliştirilmesi ile ilgili tedbirler :

— İhracattaki engellerin kaldırılması ve formalitelerin basitleştirilmesi;

— İhracatı teşvik tedbirleri

— İhracatı arttırıcı veya düzenleyici diğer tedbirler;

b) İthalât rejiminin islahı ve ithalâtın düzenlenmesi ile ilgili tedbirler.

İhracatla ilgili tedbirler konusunda, özellikle; sanayi ürünleri ihracatında ruhsatname mecburiyetinin kaldırılması; serbest dövizle yapılacak ihracatta lisans ve tescil formalitelerin kaldırılması; Sanayi ürünleri ihracatında, sanayicilerin kendi ihtiyaçları için lüzumlu ham ve yardımcı maddelerle yedek parçaların ithali maksadıyla % 30 a kadar ithal hakkı tanınması; ihraç mallarının imalinde kullanılacak ham maddeler kısmî veya tam vergi muafılığı uygulanması; gibi tedbirler üzerinde durulmalıdır.

İthalâtla ilgili tedbirler konusunda; kotaların yıllık olarak tanzim edilmesi; gerek sanayici ve gerekse ithalâtçı kotaların daha geniş madde grupları halinde tertip edilmesi; yatırımlar için yeteri kadar kota konulması ve yatırım kotasından kredili ithalâta müsaade edilmesi; listelerdeki emir ve müsaade kayıtlarının kaldırılması; liberasyondaki yüksek teminat nisbetlerinin indirilmesi, ithal ihtiyacını ikame edecek veya ihracata yönelmiş sanayiye ait ham maddelerin ithalinde kısmî veya tam vergi muafiyeti uygulanması; yerli sanayiın dış rekabete alıştırılması; kliringli anlaşmalı memleketlerden ithalâtta farklı işlemlerin önlenmesi ve aksaklıkların giderilmesi için, ithal den önce fiat kontrolü uygulanması, sıvıli muamelelerin önlenmesi, memleket değişikliğinin kolaylaştırılması; halen ithalâtta fuzuli bir formalite ve külfet teşkil eden fiat tescili usulünün kaldırılması gibi tedbirler uygulanmalıdır.»

Dış ticaret konusundaki tebliği müteakip söz alanlar, ihracatımızın geliştirilmesi için sınaî mamuller ihraç etmemizi mümkün kılacak tedbirlerin alınması, kredili ithalâta yer verilmesi, yatırım kotalarının kifayetsizliği, mevzuatta kararlılık ve açıklık temin edilmesi hususları üzerinde durmuşlar, bu arada, kararname ve tebliğlerle yürütülen dış ticaret mevzuatımızın ticaret kanunu ile gelişme halinde bulunduğu, tahdidi hükümlerle ilgililerin formalitelere boğulduğu belirtilmiştir.

ORGANİZE SANAYİ BÖLGELERİ

İkinci gün öğleden sonra ilk tebliği veren Özdemir Yazar, «Müessir bir kalkınma vasıtası olan organize sanayi bölgeleri» konusunu incelemiştir. Özdemir Yazar, tebliğinde sanayi kalkınması zorunluğu karşısında sanayi bölgelerinin ehemmiyetini, bu konuda hâlihazır duru-

mu belirtmiş, yabancı memleketlerde sanayi bölgelerinin nasıl organize edildiğini anlatarak Hindistan'da ve Kanada'da sanayi bölgelerinden bahsetmiş, sanayi bölgelerinin sağladığı ekonomik ve sosyal avantajlar üzerinde durmuş, organize sanayi bölgesi plânlamasının esaslarını etraflı şekilde izah ederek bu konuda Devletin teşvik edici bir politika takip etmesi gerektiğini tebarüz ettirmiştir.

Organize sanayi bölgeleri konusu üzerinde konuşan delegeler, memlekette hangi sanayiın nerelerde kurulmasını teşvik edecek bir etüdün yapılmamış olduğunu, Doğu kalkınması için bilhassa bu gibi bölgelere ihtiyaç olduğunu, sanayi bölgeleri konusundaki çalışmaların tek elden idare edilmesi gerektiği, sanayi bölgelerinin sosyal ve ekonomik düşüncelerle ele alınmakta sağlık cephesinin düşünülmemekte olduğu, sanayi için temin edilecek arsa konusunun bir spekülasyon yarattığını, sanayi sahaları için birçok teşekkülümüzün güçlükler çıkardığı, konularında görüşler ileri sürmüştür.

STANDARDİZASYON

Türk Standardları Enstitüsünden İbrahim Kutlutan, «Sanayi mamullerinde standardizasyon, kalite kontrolü, kapasiteyi geliştirme ve haberleşme» konusunda bir tebliğ vermiştir. Kutlutan konuşmasında sanayiın toplum hayatında önemini belirtmiş, sanayi mamullerinde standardizasyon zarureti üzerinde geniş şekilde durduktan sonra kalite kontrolü ile standardizasyon arasındaki ilişkileri belirtmiş, kapasiteyi geliştirme ve sanayide haberleşme esaslarını izah eden etraflı bilgi vermiştir. Bu ehemmiyetli konu üzerindeki müzakereler geç vakitlere kadar devam ederek, birçok delege standardizasyon ve kalite kontrolü üzerinde fikirler serdetmişlerdir. Bu mevzuda konuşanlar,

standardizasyonun hayati önemi üzerinde durmuşlar, sanayicinin zorlama ile değil iktisadî mecburiyetlerle standarda uyması gerektiğini belirtmişler, satın alma arzu ve gücünün tayin ettiği kaliteyi standardizasyondan ayırmak gerektiğini, standardizasyonun bir kültür meslesi olduğunu, memleketimizde standard adedinin henüz kifayetsiz bulunduğunu, Müşterek Pazara hazırlanırken bu konuya daha büyük önem verilmesinin gerektiğini, TSE'nin son yıllarda kaydettiği müsbet gelişmenin memnuniyet verdiğini, standardizasyon konusunda cezaî müeyyidelerin kifayetsiz olduğunu, çok kere estetiğin kaliteye üstünlük sağladığını söylemişlerdir.

TEŞVİK KANUNU TASARISI

Sanayi Kongresinin üçüncü günü hemen tamamen yeni hazırlanan «Türkiye Sanayiini Koruma ve Geliştirme Kanunu Tasarısının müzakeresine hasredilmiştir.

Tasarı teklifini hazırlayan Komisyonun başkanı olarak Prof. Dr. Necmettin Erbakan, çalışmalar ve güdülen hedefler hakkında geniş izahat vermiş, bu arada memleketimizde bugüne kadar sanayii teşvik için getirilen mevzuatın tarihçesini anlatmıştır. Prof. Erbakan Türkiye sanayiini geliştirmek için yenilmesi gereken güçlükleri şöyle sıralamıştır: Vergi meseleleri, formaliteler, yer sıkıntısı, döviz kıfayetsizliği, alt yapı noksanlıkları, ham madde, enerji ve nakliyat pahalılığı, çeşitli mevzuatın çıkardığı güçlükler,

Prof. Erbakan'ın belirttiğine göre memleketimizde bu konuda ilk kanun 1863 de Islah-ı Sanayi Kanunu adıyla çıkmış, fakat kapütülâsyonlar sebebiyle başarılı bir mevzuat olamamış, bilâhare çıkan ikinci mevzuat Teşviki Sanayi Kanunu-u Muvakkati, çıkışını takip eden Balkan Harbi ve diğer harpler sebebiyle

müsbet netice vermemiştir. Cumhuriyet devrinde 1927 de çıkarılan Teşviki Sanayi Kanunu o günün şartlarına göre mükemmel bir mevzuat teşkil ettiği halde 15 sene için yürürlüğe konmuş olması sebebiyle 1942 de kendiliğinden kalkmıştır.»

Komisyon Başkanı Prof. Erbakan yeni tasarı teklifinin hazırlık çalışmalarını tafsil ettikten sonra tasarının ihtiva ettiği hükümleri, getiriliş sebepleri ile birlikte özetle anlatmıştır :

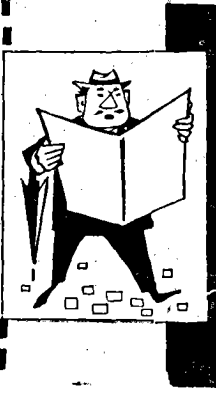
«— Türkiye Sanayiini Koruma ve Geliştirme Kanunu Tasarısının 1. bölümü genel esasları ihtiva etmektedir. Burada kanun ile gerçekleştirilmesi öngörülen amaçlar belirtilmekte tanımlara yer verilmekte, kanunun uygulama alanı gösterilmektedir. II. bölüm genel yetki ve teşkilâta hasredilmiştir. Genel yetkinin Bakanlar Kuruluna ait olduğu belirtildikten sonra teşkilâtın organları olarak, Bakanlardan teşekkül edecek Türkiye Sanayi Yüksek Yönetim Komitesi, muhtelif kuruluşların temsilcilerinden teşekkül edecek Türkiye Sanayii Geliştirme Komitesi, Genel Sekreterlik ve Türkiye Sanayi Danışma Kurulu gösterilmektedir. III Bölümde sanayii koruma ve geliştirme tedbirleri yer almaktadır. Bu tedbirler arasında, sanayi için yer sağlanması, bu yerlerin güvenliği, alt yapı tesis ve tahsisi, ham madde ve gereç sağlanması, ithal ihtiyaçlarının temini, enerji ve genel hizmetler ihtiyacı, teknik yardım, dış ticaret rejimi ile koruma, satın almalarda koruma, fiskal tedbirlerle koruma, kredi ihtiyacı için tesis edilecek fonlar hakkında hükümler bulunmaktadır. IV. Bölümde koruma ve geliştirme tedbirlerinin uygulanması ve bunlardan istifade etme şartları yer almıştır. V. Bölüm yükümlülük ve müeyyidelerle ilgili hükümlere hasredilmiştir. VI. Bölümde teşkilâtın bütçesi ve yürürlük hükümleri vardır. Tasarının sonuna bazı geçici hükümler konmuştur.»

Prof. Dr. Necmettin Erbakan'ın tasarı hakkındaki izahatından sonra toplantı öğleden sonraya bırakılmış, konu üzerinde müzakereye geçilmeden önce Devlet Plânlama Teşkilâtından bir uzman Plânın uygulanmasına dair 933 sayılı kanunun getirdiği teşvik tedbirlerini anlatmıştır. DPT uzmanı, Plân uygulama kanunun kişi haklarını zedelemekten özel teşebbüsü muayyen hedeflere yöneltmeyi derpiş ettiğini, kalkınmamızda sanayiın öneminin ön plânda tutulduğunu belirterek, sanayiimizin problemlerini şu şekilde saymıştır.

- Yatırımcı önce bir finansman problemi ile karşı karşıyadır.
- Sanayicinin vergi meseleleri vardır.
- Dış pazarlara çıkmak, rekabete girebilmek endişesi taşımaktadır.
- Sanayici formalitelerden şikâyetlidir.

DPT uzmanı bu problemler ve derter için 933 sayılı kanunun getirmiş bulunduğu çareleri etraflı surette anlatmış, Plânlama teşkilâtının müteşebbislerimize hangi konularda yardımcı olabileceğini belirtmiştir.

Plânlama Teşkilâtınca verilen bu izahattan sonra Türkiye Sanayiini Koruma ve Geliştirme Kanunu tasarısı üzerinde müzakerelere geçilmiş, gerek tasarının üzerinde müzakerelere geçilmiş gerek tasarının hukukî şekli, gerekse getireceği teşvik tedbirleri ve teşkilâtı hakkında bir çok delege görüşlerini açıklamışlar, müzakereler neticesinde Prof. Erbakan, teklif ve tekliflerin göz önüne alınmak düşüncesiyle not edildiğini, çalışmaların memleket için hayırlı netirelere götürülmesini temenni etmiş ve üç gün devam eden kongre çalışmaları nihayete ermiştir.

Ayın Ekonomik Olayları

Faruk ÇEHRELİ

I — AET ÜLKELERİ BALIK SEKTÖR - LERİNİN SON DURUMLARI VE BALIK SEKTÖRÜ MÜŞTEREK POLİTİKALARI- NIN ANA HATLARI

— **Avlanan balık miktarları:** AET'de bu miktarda hemen hiç değişiklik olmamıştır; Hollanda'da (—%12), Belçika'da (—%10) oranında hissedilir derecede bir azalma, Fransa'da ise bir artış kaydedilmiştir (%6). Ringa balığı ile kırkırdaklı balık istihsalinde bir artış ve kemikli balık istihsalinde ise bir azalma kaydedilmiştir.

— **Türlere ve memleketlerle göre avlanan balık miktarı:** Almanya 1965 yılına oranla 1966'da ringa balığı istihsalini 18.000 ton arttırarak, 124.000 tona; Fransa kemikli balık istihsalini 16.000 ton arttırarak, 292.000 tona ve Hollanda kırkırdaklı balık istihsalini 16.000 ton arttırarak 51.000 tona ulaşmıştır.

AET'nin muhtelif cins balık istihsalini toplam olarak 1.340.000 ton olmuş ve bu arada Fransa 1965 yılındaki 446.000 ton çeşitli türdeki balık istihsaline karşılık 1966'da 512.000 toplam istihsale Topluluk içi en yüksek seviyeye ulaşmıştır. İtalya (190.000) ve Almanya'nın (413.000) balık

istihsalinde bir değişiklik olmamıştır. Hollanda'nın ise bu devrede tüm balık istihsalini 209.000 tondan 185.000 tona düşmüştür.

— **Balıkçı filosu yönünden durum :** 1966 yılına ait bu konuyla ilgili bazı istatistikî rakamlar noksan olmakla beraber, taze balık ve dondurulmuş balık için kullanılan gemiler en yüksek tonaj ulaşmıştır. (1965 yılında yaklaşık olarak 527.000 ton taze balık ve 137.000 ton dondurulmuş balık istihsal edilmiştir.)

— **Balık tedarik bilânçosu :** Bu konuyla ilgili rakamlar nüfus başına balık tüketimini göstermektedir: 1964/65 ile 1965/66 yılları arasında Toplulukta nüfus başına taze balık tüketimi 5,5 kg. dan 5,2 kg. a düşmüştür; Almanya'da nüfus başına 2,6 kg. taze balık tüketimine karşılık, Fransa 9,1 kg. ile Topluluk memleketlerinde başta gelmektedir.

AET'nin yumuşakçalar ve kabuklu deniz hayvanları yerli tedarik hacminde hafif bir artış kaydedildiği ifade edilmektedir.

Topluluk hâlen kendi ihtiyacı olan balık ürününü karşılamaktan uzaktır: Topluluğun taze balık yönünden kendi ken-

dine yeterliliği % 87; işlenmiş balık bakımından ise %83'dür.

Hollanda ihtiyacından fazla (%129 - %186) balık üretmekte, fakat diğer Topluluk memleketleri işlenmiş balık yönünden, Almanya hariç (%102), ihtiyaçlarını karşılar durumunda değillerdir. Yumuşak - çalar ve kabuklu deniz hayvanlarını bakımından Hollanda'nın kendine yeterliliğinde büyük bir düşüş kaydedilmiş olmasına rağmen yine de bu memlekette üretim fazlası mevcuttur. (Hollanda'da 1959/60 yılında muamele görmüş yumuşakçalar tedarik yüzdesi %450 iken, bu miktar 1966'da %176'ya düşmüştür)

Balıkçılık konusunda ciddiyletmiş duran AET Devletleri; Avrupa Parlamentosu tarım komisyonunda mevzuu derinlemesine inceleyerek, balık sektörü müşterek politikasının temel prensipleri üzerinde anlaşmaya varmış bulunmaktadır.

Bu tasarının kapsamına giren en önemli hususlar şunlardır:

— Balıkçılık sektörü müşterek politikası, Ortak Pazar için müşterek tarım politikası kadar önemlidir.

— Balıkçılık sektörü birçok sosyal problemleri kapsamaktadır: Bu sektörde çalıştırılan kimselerin hayat seviyelerini garanti altına almak lazımdır; bu husus bölgesel kalkınma politikası çerçevesinde ele alınmalıdır.

— Rekabet şartlarının ve balık mahsulü kalitesinin islâh edilmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır. Millî seviyede alınacak teşvik ayarlanması; bundan başka sözkonusu müşterek politikanın tatbikata intikal ettirilmesi için, gerekli fonun Topluluk ölçülerine cevap verebilecek vasıfta olması gereklidir.

— Komisyon, üye memleketlerin bu sektörle ilgili kanunî hükümlerinin âhenkleştirilmesini sağlayacak tedbirleri en kısa zamanda almalıdır.

— Piyasa ve fiyatların istikrara kavuşturulması zarurî olduğu gibi, müstahsil guruplarının da ekonominin bu kesimine göre ayarlanması gereklidir.

— Komisyon bu sektör için Topluluk içi satışlarda hiç bir surette prelevman tedbirine başvurmamalıdır. Bu arada Komisyon, asgarî fiyat esasının kabulüne taraftar gözükmüştür.

— Sözkonusu sektör için müşterek politika tesbit edilirken, bazı üçüncü memleketlerin Topluluğa büyük ölçüde balık ve mamullerini ihraç ettikleri de göz önünde bulundurulmalıdır.

II — BİRLEŞMİŞ MİLLETLER TİCARET VE KALKINMA KONFRANSINDA DEVLET BAKANININ KONUŞMASI

Gelişme halinde olan ülkelerin nüfus başına gelirleri yılda iki dolar artarken, gelişmiş ülkelerde bu artış 60 doları bulmaktadır.

Birleşmiş Milletler ticaret ve kalkınma konferansının bu ay içinde yapılan toplantısında Devlet Bakanı Kâmil Ocak yaptığı konuşmada özetle şunları söylemiştir:

«Milletlerarası camia, gelişme sorunlarını uzun yıllardan beri görüştüğü halde bunların halli yolunda beklenen başarıya ulaşamamıştır. Halen gelişme halinde olan ülkelerin nüfus başına gelirleri yılda 2 dolar artarken, gelişmiş ülkelerde bu artış 60 doları bulmaktadır. Gelişme halindeki ülkelerle gelişmiş ülkeler arasındaki gelir farkının bu şekilde gittikçe açılmasının siyasî istikrar ve ekonomik refah üzerinde olumsuz etkileri olacağı şüphesizdir. Bu sebepten dolayı ikinci ticaret ve kalkınma ve konferansında birinci konferansta söylenenleri tekrarlamaktan kaçınıp somut tedbirler almak yoluna gitmeliyiz.

Bu konferansın başarıya ulaşmasını da gözönünde alınması gereken başlıca unsurlar şunlardır: herşeyden önce gelişmiş ve gelişme halindeki ülkeler, müzakereleri bir işbirliği, uzlaşma ve anlayış havası içinde yürütmelidirler. Gelişmiş ülkelere taviz vermeye hazırlanmalı ve gelişme halindeki ülkelerin kalkınmasına daha büyük ölçüde yardımcı olmalıdırlar. Buna mukabil gelişme halindeki ülkeler bütün taleplerinin bir anda gerçekleşmesine imkân olmadığını gözönünde bulundurarak taleplerinde pratik ve zaman itibariyle öncelik gözetilen bir zihniyetle hareket etmelidirler.

Ülkeler inhak ve vazifelerini gösteren bir kalkınma yasasının hazırlanması da büyük katkıda bulunabilir. Yukarıda bahis konusu topyekûn kalkınma stratejisinin hedeflerinin tahakkuku büyük ölçüde, dünya liderlerinin kendilerini bu davaya vakfetmelerine ve siyasi irade göstermelerine, dünya kamu oyunun desteğine ve bütün bu meselelerin çözümlenmesine yardımcı olabilecek bir hukukî düzenin tesisine bağlı bulunmaktadır. Ve hâlen mühim bir boşluk teşkil etmektedir. Bu boşluk az evvel bahsettiğim şekildeki bir kalkınma yasasının kabûlüyle büyük ölçüde doldurulabilecektir. B.M. Genel sekreterinin de aramızda bulunması bizim için şevk ve başarılarımız için bir ümit kaynağı olmuştur.»

III — AVRUPA YATIRIM BANKASI SAMSUN CİVARINDA BİR SUNİ GÜBRE FABRİKASI KURULMASI İÇİN 50,8 MİLYON LİRALIK YARDIM YAPIYOR.

AET-Türkiye Ortaklık Anlaşmasına ek Malî Protokolün tatbikatı ile ilgili olarak AYB (Avrupa Yatırım Bankası), Türkiye ile vardığı anlaşmaya göre, Samsun civarında bir sunî gübre fabrikası kurulması için 50,8 milyon liralık bir yardım yapmayı kabul etmiş ve ilgili mukavele taraflarca imzalanmıştır.

Proje, Azot Sanayii Müessesesi tarafından ele alınıp gerçekleştirilecektir. Yeni fabrikanın itibarı istihsal kapasitesi yılda 220 bin ton süperfosfat veya 140 bin ton fosfatdiamonik olacak ve normal seviyeye göre istihdam kapasitesi 200 kişi olacaktır. Bu projenin gerçekleştirilmesi Türk tarımının hızla gelişmesine büyük ölçüde katkıda bulunacak ve ithalat hacminin arttırılmasına ihtiyaç duyulan sunî gübreyi bölgesel olarak sağlamak suretiyle de ödemeler dengesine olumlu faydalar temin edecektir.

Bu proje için tesbit edilen sabit yatırım miktarı 138,3 milyon liradır.

AYB ile imzalanmış bulunan mukavelelenin süresi 30 yıl ve yıllık faizi de %4,5'tur. Bu maksatla kullanılacak olan fon, imtiyaz sahibi teşebbüse %7 faizle 12 yıllık bir süre için verilecektir.

AYB ile varılan genel anlaşma hükümlerine göre, Türk Hükümeti; söz konusu yardım fonunu, AYB'na ödeme müddetine kadar, uygun göreceği diğer projelerin finansmanı için de kullanma imkânına sahip olacaktır.

IV — 400 MİLYON LİRALIK «KALKINMA FONU TESİSİ» GERÇEKLEŞİYOR

Projecilik ve mühendislik hizmetlerinin inkişaf ettirilmesi ve yurt şartlarına müsait hale getirilerek uygulanabilmesi için bir «Kalkınma Fonu» tesisi öngörülmüştür. Fon, 400 milyon lira malî porteli olacaktır. 1968 yılında bu fon dahilinde 40 milyon liralık ödenek teklif edilmiştir.

1968 yılı bütçesinden ayrılacak olan 40 milyon liralık kalkınma fonu ile Türkiye'de teknolojik araştırma ve geliştirme faaliyetleri ve muhtelif sanayileşme gayretlerine iştirâkte bulunan sınaî teşebbüslerin gelişme gayretlerine destek sağlanmış olacaktır. Ayrıca, kalkınma plânının uygulanmasında ağırlık verilecek sektör

ve istihsal kollarında araştırmalar yapmak ve bu araştırmaları yürütmek ve koordine etmek mümkün olacaktır.

Özellikle sınaî gelişme ile ilgili araştırma ve geliştirme faaliyetinin müessir olarak düzenlenmesi, teknolojik gelişmelerin takip edilebilmesi

V — SOVYET RUSYANIN DIŞ TİCARETİ KAPİTALİST ÜLKELERE KAYMAYA BAŞLADI

Son yayınlanan istatistiklerden anlaşıldığına göre, Sovyet Rusyanın dış ticareti, komünist müttefiklerinden, kapitalist ülkelere kaymağa başlamıştır.

Sovyetler Birliğinin diğer komünist ülkelerle olan dış ticaret hacmi, toplam dış ticaretinin 1965 yılında yüzde 68.8'i iken, 1966 yılında yüzde 66.5 e düşmüştür. Rapordan anlaşıldığına göre, 1966 yılında Rusyanın Asyada en yaygın ticarî ilişkiler kurduğu ülkeler arasında Japonya ile Hindistan başta gelmektedirler. 1966 yılı zarfında, Japonya ile olan dış ticaret hacmi 461 milyon doları, Hindistan ile olan ticaret hacmi ise, 384 milyon doları bulmuştur. Bu suretle, bu iki ülkenin, Rus dış ticareti bakımından Komünist Çin'in yerini aldıkları anlaşılmaktadır.

VI — ALTILARIN 1967 YILI TİCARET DENGESİ SONUÇLARINA GÖRE HUSUSİYET ARZEDEN DURUMLARI.

AET İstatistik Bürosu, 1967 y ilk dokuz ayı zarfında Toplulukça yapılan ithalat ve ihracat sonuçlarını yayınlamıştır. 1966 yılının aynı devresine oranla, 1967 yılında genellikle hemen bütün endeksler de bir yükselme kaydedilmiştir. Bu genel durum içinde sayıları pek kabarık olmayan bazı istisnai durumlar şöyle özetlenebilir:

İthalât : Topluluk seviyesinde ABD'

den yapılan ithalat hacminde hafif bir tesir eden bu azalma, Almanya'nın ABD'den yaptığı ithalat hacminde bir daraltma yapması sonucu meydana gelmiştir. Türkiye'den yapılan ithalat hacminde de hafif bir azalma tesbit edilmiştir. Afrika memleketlerinden yapılan ithalatta kaydedilen düşüş bilhassa Belçika'nın bu ülkelerden yapmakta olduğu ithalatı kısıması sonucu meydana gelmiştir. Buna mukabil, diğer bütün Topluluk memleketlerinin bu ülkelerden yaptıkları ithalatta bir artış kaydedilmiştir. Çin'den yapılan ithalatta önemli bir azalma görülmüştür.

İhracat : Topluluğun bütün ile ilgili global endekslerde bir artış olmuş, bilhassa Belçika ihracatında bazı düşüşler tesbit edilmiştir.

Maddeler itibariyle Durum : Bazı üye memleketlerde meydana gelen ekonomik durgunluk sebebiyle, ham madde ithalatında önemli nisbette (%8), bazı sanayi mamullerinde ise hafif bir düşüş kaydedilmiştir.

AET'nin kendi arasında yaptığı ticaret seyri ise şöyle bir durum arz etmiştir. 1967 yılında da Altılar arası ticaret önemli oranda artmış ve geçen yılın aynı devresine nisbette % 5'in üzerinde bir artışla 17,6 milyar dolara ulaşmıştır.

İthalât : İtalyanın ithalat artışı %24; Fransanın %13; Benelüks'ün %2-3 olmuş; buna mukabil Almanya diğer üye memleketlerden yaptığı ithalatı %4 oranında azaltmıştır. (

İhracat : Almanya'nın diğer üye memleketlerden yaptığı ihracat artış oranı %9 Hollandanın %5; Belçika-Lüks. %4 olmuş, buna mukabil İtalya ve Fransanın ihracat oranlarında bir değişiklik görülmemiştir.

Üçüncü Memleketlerden Yapılan İthalât : Almanya'nın bu ülkelerden yaptığı ithalat hacminde kaydedilen önemli düşüşü (—%12), İtalya (+%8) ve Hollan-

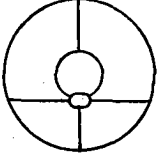
da'nın (+%2) oranında gelişen ithalâtları telâfi edememiş ve bu durum sonucunda 22,5 milyar dolar tutarındaki ithalât hacminde, malî aksi 200 milyon dolar olan %1 oranında bir düşüş kaydedilmiştir.

Üçüncü memleketlerden yapılan ihracat : Bu ülkelere yapılan ihracat (23,1 milyar dolar) az bir farkla ithalâtı (22,5 milyar dolar) aşmıştır.

1966 yılı ilk dokuz aylık devreye nazar, 1967 de ihracatın gelişme oranı %8 olmuş ve en fazla ihracatı İtalya (+%12) ve Hollanda (+%11) yapmıştır. Almanya %8; Fransa %5; Belçika-Lüksemburk ise %1 oranında bir gelişme göstermişlerdir.

AET'de Aktif Durum : Bahis konusu devrede AET'nin ticaret dengesi 551 milyon dolar tutarında bir aktif ile kapanmıştır ki bu, 1966 yılındaki aynı devreye oranla bazı temel değişiklik niteliğinde -dir. (1966 yılındaki durum; pasif: 1,328 milyon dolar olmuştur). AET'nin aktif durumunda meydana gelen bu sonuca Almanya'nın durumu müessir olmuştur. Şöyle ki; Almanya'nın sebep olduğu 2,382 milyon dolar tutarındaki aktifi, diğer üye memleketlerin pasif'leri bir miktar telâfi edebilmiştir.

Üye memleketlerin pasif durumları şöyledir: İtalya 692 milyon; Hollanda 396 milyon; Belç.-Lüks. 414 milyon; Fransa 329 milyon dolar.

3460 Sayılı Kanun

Suha AKSOY

Ö Z E T

Geçen yazımızda, Devlet rejimlerini kısaca gözden geçirmiş, Karma ekonominin fiili bir durum olduğuna ve bu fiili durumla ilgili mes'elelerin demokratik rejim içinde halledilebileceğine değinmiş ve hür vatandaş hedefine yönelen demokratik devlet rejimimizin, Karma ekonominin doğurduğu mes'elelerden zedelenmemesi için, İktisadi Devlet Teşekküllerinin özerk olmasını sağlamak zorunda bulunduğuna işaret etmiştik.

Bu yazımızda, İktisadi Devlet Teşekkülleri ile ilgili kanunların bu konudaki hükümlerini inceleyeceğiz.

İktisadi Devlet Teşekküllerinin statüsünü tayin eden 3460 sayılı kanunun ikinci maddesi,

«Bu kanun hükümlerine tabi teşekküller, hükmî şahsiyeti haiz ve bu kanunla kendi hususi kanunları dairesinde mali ve idarî muhtariyete malik olmak ve mes'uliyetleri sermayeleri ile mahdud bulunmak üzere hususi hukuk hükümlerine göre idare olunur»

hükmünü vaz etmiş ve iktisadi devlet teşekküllerinin muhtar olmasını kabul etmiştir.

Kanunun üçüncü maddesi iktisadi devlet teşekküllerinin Muhasebe-i Umûmiye, arttırma ve eksiltme ve ihale kanunlarına ve Divanı Muhasebat murakabesine tabi olmadığını belirtmiş ve teşekküllere devlet dairelerine nazaran geniş bir

serbesti tanımıştır. Aynı kanunun onördüncü maddesi,

«Bu kanun hükümlerine tabi teşekküller kendi hususi kanunlarına göre birer İdare Meclisi tarafından idare olunur».

demek suretile, teşekküllerin umûmi idarî kanunlar dışında idare meclislerince yönetileceğini açıklamıştır.

19 ncü madde imza selâhiyetini haiz memurların idare meclisince diğerlerinin Umum Müdür tarafından tayin edileceğini belirterek, tayinlere hükümet müdahalesi olmayacağını belirtmiştir.

Teşekküllere bağlı Müesseselerin mahdud mes'uliyetli oluşuna dair hükümle birlikte, idare tarzlarına dair çeşitli hükümler de hep bu müesseselerin muhtar

olmasını ve serbest çalışmasını sağlayacak yöndedir.

Kanunun en ilginç iki maddesi 39. ve 40. maddeler olduğundan bu iki maddeyi aynen yazıyorum.

«Madde 39. Yirmialtıncı madde mucibince kurulan müesseseler hükümetin teklifi ve Umumi hey'etin kararile hissedarların Türk olması ve hisse senetlerinin nama muharrer bulunması şartile limited veya anonim şirketi haline konabilir»

«Madde 40 — Bu kanun hükümlerine tâbi teşekküllerden müesseselere ve müesseselerden limited veya anonim şirketlerine vuku bularak devir ve ferağ muameleleri ile teessüsün istilzam edeceği her türlü muameleler ve tesciller hiç bir vergi, resim ve harca tâbi değildir» görüleceği üzere kanun koyucu, hatta harç ve vergi kolaylığı da koyarak, teşekküllerin şirket haline gelmesini arzu etmiştir.

Sermaye ve bilgi noksanı yüzünden halk tarafından kurulamayan iktisadî müesseseleri devlet kuracak, bunlar kendi yönetim organları tarafından, muhtariyet esasına göre idare edilecek ve daha sonra da, halka devredilecektir.

İşte iktisadî devlet teşekküllerinin statüsünü tayin eden ilk kanun bu derece liberal esaslar taşımaktadır. Kanun koyucu, İktisadî devlet teşekküllerinin hükümet elinde kullanılacak bir güç olmasını hiç arzu etmedikten başka, bunların tamamen halka devredilmesini de düşünmüştür. Kanun koyucunun bu konuda hükümete verdiği görev, kuruculuk rolünden ibarettir.

Fakat uygulama böyle olamamıştır. İktisadî devlet teşekküllerinin halka devredilmesi tahakkuk edemedikten başka, idarelerinde muhtar olmaları da sağlanamamıştır.

Çeşitli kanunların sert hükümleri içinde çalışan idare organları, iktisadî devlet teşekküllerinin, istediği kadar adam alabilmesini, istediği memuruna istediği maaşı verebilmesini (başta Maliye Bakanlığı olmak üzere) kabullenememişler, iktisadî devlet teşekküllerinin çalışmasını tıstadi devlet teşekküllerinin çalışmasını hükümet dairelerinin çalışmasına nazaran çok az fark kalmıştır.

Bu kıskançlık faktörü yanında iktidarların, geniş imkânlarla sahip olma temayülü de, İktisadî devlet teşekküllerinin hükümete yüzdeyüz tâbi kuruluşlar haline gelmesini sağlamıştır.

Sonuç olarak, 17 Haziran 1938 tarih 3460 sayılı kanunun, İktisadî devlet teşekküllerinin bağımsız kuruluşlar olmasını ve halka devredilmesini gözettiği, fakat uygulamanın bağımsızlığa yer vermediği devredilme konusuna da yanaşmadığını söyleyebiliriz.

Bu kanunun, iktisadî devlet teşekküllerinin ticarî zihniyetle idare edilmesini sağlamak için vaz'ettiği bazı ilginç hükümler de vardır.

Kanunun 43 ncü maddesinin ilk cümlesi :

«Umûmî Murakabe Hey'eti reis ve âzasile teşekküllerin ve müesseselerin İdare meclisi veya İdare Komitesi reis ve Umum Müdür ve muavinleri ve sair memur ve müstahdemleri vazifelerinin ifasın da basiretli ve tedbirli bir tacir gibi harekete mecbur ve buna aykırı hareketlerinden hukukî mes'uldürler» şeklindedir.

Fıkra açık olarak, teşekküllerin ticarî prensiplere göre idaresini istemektendir. Tabii sonradan çıkarılan çeşitli kanunlar ve nizamnameler ve vekâletlerin baskıları, teşekküllerin idarecilerine ticarî basiret sahası bırakmadığından kanunun bu hükmü plâtoni kbir mahiyet kazanmıştır.

3659 SAYILI KANUN

Bankalar ve Devlet Müesseseleri memurlarının aylıklarının tevhid teadülü hakkında 3 Temmuz 1939 tarih 3659 sayılı kanunda da, 3460 sayılı kanunun ticarî esaslara uyma prensibinin hâkim olduğu görülmektedir.

İktisadî devlet teşekkülleri memurlarının Devlet memurları için kabul edilen barem kanunun kısıtlayıcı hükümlerine bağlı kalmaması için çıkarılmış bulunan 3659 sayılı kanunun 9 ncu maddesi,

«Bu müesseseler için ihtisas mevkile-ri olduğu 3460 sayılı kanun mucibince teşkil edilen Umûmî Murakabe Hey'etinin mütaleası alındıktan sonra önceden icra vekilleri hey'etince tasdik edilecek olan yerlere bu müesseseler memurlarından ve ya hariçten bu kanunun koyduğu takyidata aylıklı memur tayini caizdir» hükmünü vaz etmektedir. Aynı maddenin son cümlesinde muvakkat görevler için mukaveleli mütehassıslar çalıştırılabilirliği de kayıtlıdır.

Kanunun 10 ncu maddesinde de her müessesenin hususî bünyesine göre istihdamına lüzum göreceği muvakkat veya müteferrik müstahdemlerin bu kanun hükümlerine tâbi olmadığı belirtilmiştir. Böylelikle, ücret rayıcı ile, barem derecelerinin geliştiği hallerde, teşekküllerin kendilerine lâzım olan elemanları, yüksek ücret ödeyerek çalıştırabilmelerine imkân verilmiştir. Bu imkânları gözetmesine rağmen, 3659 sayılı kanun aslında bir kısıtlama kanunudur. Çünkü bu kanunun neşrinden evvel ücretler tamamen serbest olarak tayin edilmekteydi. 3659 sayılı kanunun cevaz verdiği mukaveleli istihdam ve ihtisas kadrolarına tayinler yapma imkânları tatbikatta çok sınırlı olarak kullanılabilmiştir.

Bakanlar Kurulu gibi, memleketin en önemli işlerini görüşmesi gereken bir kurulun, İktisadî devlet teşekküllerinden

birinin muayyen bir işinde çalışacak bir elemanın durumunu görüşmesi pratik bir yol olmadığından, nazarı olarak açık bırakılan bu kapı tatbikatta kapalı kalmıştır.

3659 sayılı kanunun 13 ncü maddesinin F ve G bëndlerinde, bu teşekküllerde çalışanların ticarî müesseselerde çalışanlar gibi gayret göstermelerini sağlayacak iki hüküm vaz etmiştir.

F bendi iş yerlerini fiilen idare eder müdür, müdür muavini teknik ve ticarî kı sım şeflerine, gösterdikleri gayret ve ehliyetle mütenasip olarak, müesseselerin yıllık bilâncolarında görülen sâfi kârdan yüzde bire kadarının kâr hissesi olarak verilebileceğini kabul etmiştir. Ancak kâr hissesinin verilebilmesi de alâkalı ve kilin teklifi ile icra vekilleri hey'etince kararlaştırılacaktır.

G bendi, işletmelere teknik ve işletme usulleri bakımından ehemmiyetli faydalar temin edenlerle maden bulanlara alâkalı vekilin tasvibi ile münasip miktarda ikramiye verilebileceği hükmünü koymuştur.

Ancak, bakanlıklarına bağlı bir çok memurun da başında bulunmakta olan Bakanlar, iktisadî devlet teşekkülleri memurlarına, gelir üstünlüğü sağlayacak olan bu maddelerin uygulanmasından kâşındıkları için kâr tevziine ve ikramiye verilmesine dair bu hükümler de çok seyrek olarak tatbik edilmiştir. Bunlara (tatbik edilmemişlerdir) de denmesi kabildir.

Sonuç olarak 3460 sayılı kanunla 3659 sayılı kanun, teşekküllerin ticarî icap lara göre ve hükümet baskısından uzak olarak çalışmalarını prensip olarak kabul ettiklerinden, iktisadî devlet teşekkülleri devamlı tazyikler sonunda bir devlet dairesi gibi idare edilmeye doğru kaymışlardır.

Çok partili siyasî hayata geçiş; ka

nunların tanıdığı serbesti imkânlarının Bakanlıklardan gelen ilhamlarla, parti - zan maksatlara göre kullanılabileceğini de gösterdiğinden bu kısıtlamalar belki faydalı da olmuştur.

Bunu şöyle açıklayabiliriz. İktisadî devlet teşekküllerinin serbestçe yönetilmesi iyidir. Teşekküller istedikleri memura istedikleri ücreti ve ikramiyeyi verebilmeli, kâr hissesini istedikleri gibi dağıtabilmelidirler. Ancak bu işler yapılırken memurların teşekküllere sağladıkları fayda miyar olmalıdır. Böyle olmayıp a memurun herhangi bir siyasî partiye sağladığı fayda kıstas olarak ele alınmak suretiyle yapılacağı kâbir dağıtım, kötü memurun iyi memura tercihi gibi sonuçlar doğuracağından, teşekküller aleyhine olur. Bunun içindir ki böyle bir tatbikatı kısıtlayan hükümler, çok partili rejime geçildiğinde faydalı neticeler doğurmuştur.

440 SAYILI KANUN

17 Haziran 1938 tarih ve 3460 sayılı kanundan 26 yıl sonra kabul edilen 12.3. 1964 gün, 440 sayılı kanun İktisadî Devlet Teşekküllerinin durumunu yeniden düzenlemeye çalışmıştır.

Kanun İktisadî Devlet Teşekküllerini,

«Sermayelerinin yarısından fazlası tek başına veya birlikte devlete (Genel ve Katma bütçeli idarelere) ve İktisadî Devlet Teşekküllerine ait olup, iktisadî alanda ticarî esaslara göre faaliyet göstermek üzere kurulan ve kuruluş kanunlarında bu kanuna tâbi olacakları belirtilen teşebbüsler»

olarak tarif etmiştir.

Kanunun amacı, 2. maddesinde şöyle tarif edilmiştir.

«Bu kanunun amacı, İktisadî Devlet Teşekkülleriyle müesseseleri ve iştiraklerin ulusal ekonomimize faydalı olabilmesi için **özerk bir tarzda**, karma ekono-

mi kurallarına ve ekonomik gereklere uygun olarak yönetilmelerini, **kârlılık ve verimlilik anlayışı içinde** çalışmak ve sermaye birikimine yardım etmek suretiyle daha fazla yatırım kaynağı yaratmalarını ve bu amaca ulaşmak için denetlenmeleri ni sağlamaktır»

Kanunun 3. maddesinin birinci fıkrası da;

«Teşekküller tüzel kişiliğe sahip ve faaliyetlerinde özerktirler» hükmünü vaz'etmiştir.

Yedinci madde ile de;

«Teşekküller kanun ve tüzük hükümleri ile yönetim kurullarının kararları dahilinde Genel Müdür tarafından yönetilir» kaidesi konmuştur.

Sekizinci maddede de;

«Yönetim Kurulu, teşekküllerin karar organı olup teşekkülün en yüksek seviyede yönetme ve karar alma yetki ve sorumluluğunu taşır» hükmü yer almıştır.

Böylelikle 440 sayılı kanun da, İktisadî Devlet Teşekküllerinin özerk olmalarını kârlılık ve verimlilik esaslarına göre kendi yönetim kurullarının kararları dahilinde Genel Müdürler tarafından yönetilmesini hükme bağlamıştır. Bu hükümleri okuyan herkesin varması gereken sonuç şudur;

Devlet bu teşekküllere sermayelerini vermiş, kanunlarla çalışmalarının sınırını ve yönünü tesbit etmiş ondan sonra da serbest bırakmıştır. Teşekküller sadece kârlılık ve verimlilik prensiplerine göre yönetilecek, siyasî ilişkilere ve baskılara, hükümet zorlamalarına maruz kalmayacaktır. Ehil bir yönetim kurulu ve Genel Müdür seçildikten sonra, hükümet teşekküllere karışmayacaktır. Fakat tatbikat böyle değildir.

440 sayılı kanun bu kadar güzel prensipler vaz'ettiği halde uygulamanın amaçlara aykırı olmasının sebepleri nelerdir?

Bu sebepleri yöneticilerin başarısızlığına ve yetersizliğine bağlamak yanlış olur. Sebepler gene 440 sayılı kanunun hükümleri arasındadır.

Şimdi İktisadî Devlet Teşekküllerinin özerkliğini hemen hemen yok eden hükümleri gözden geçirelim;

440 sayılı kanunun 9 ncu maddesi hükümüne göre,

«Teşekkülün ilgili olduğu Bakanlık, teşekkül çalışmalarının kanun ve tüzük hükümlerine uygun olarak yürütülmesini gözetmekle görevlidir.

Bu maksatla ilgili Bakanlıklar gerekli hallerde teşekküllerin hesaplarını ve işlemlerini teftişe, icabında tahkike tâbi tutmaya ve bunlar nezdinde iktisadî ve malî durum tesbitleri yaptırmaya yetkilidirler»

Bu maddenin iyice anlaşılabilmesi için şu soruların sorulması lâzımdır.

İlgili Bakanlık, teşekkül çalışmalarının kanun ve tüzük hükümlerine göre yürütülmesini gözetmekle neden görevlidir.

Teşekkülün Genel Müdürü ve Yönetim Kurulu, işlerin kanun ve tüzük hükümlerine göre yürütülmesini sağlamakla esasen görevli olduklarına göre, Bakanlığa bu görevin tekrar verilmesinin sebebi nedir ?

Şimdi iki genç düşünelim, bunlardan birisi bir teşekküle girmiş muayyen kademeleri geçerek en az 15-20 yıl sonra Genel Müdür olmuştur. Genel olarak kendisinden daha tecrübeli üyelerden kurulu Yönetim Kurulu ile birlikte işlerini kanun ve tüzük hükümlerine uygun olarak yürütmesini de sağlamaktadır.

Bu arada, diğer genç de Bakanlığa in

tisab etmiş ve daire başkanı olmuştur. Şimdi bu ikincisi, birincisinin çalışmasını kontrol edecek, icabında tahkikat yaptıracaktır. Fakat buna neden lüzum vardır. İşleri daha iyi bilen de, işlere daha yakın olan da, tayini sırasında inceden inceye üstünde durulan da Genel Müdüdür. Diğerinin acaba ne gibi bir üstünlüğü vardır? ya da diğeri daha üstünse, onun Genel Müdür yapılması gerekmez miydi? Bu sorular oldukça haklı sorulardır.

Teşekküllerin ilgili Bakanlıkça kontrol edilmesini iki ana prensiple izah etmek mümkündür. Birinci prensip ademi itimat prensibidir. Türkçe deyimle güvensizlik de diyebileceğimiz bu prensip doğu ülkelerinin temel prensiplerinden biridir. Doğru ülkelerinde ortaklıkların bilhassa sermaye şirketlerinin ve sermaye piyasasının teşekkül edememesinin sebebi de budur. Tarih boyunca doğu ülkelerinde hemen hemen her işte eline fırsat geçen diğerini aldattığı için kimse kimseye itimat etmez. Bu hava içinde yetişen aydınlar da çok defa kimseye itimat etmediklerinden birisine bir şey emanet ettiklerinde, başka birisini de onu kontrol etmekle görevlendirmeyi uygun bulmaktadırlar. Fakat aslında bu prensip yalnız başına ilgili Bakanlığın iktisadî devlet teşekküllerinin çalışmalarını gözetmesini gerektirmez. Çünkü gene 440 sayılı kanunun 20 nci maddesi gereğince,

«Teşekküller ve Müesseseler Yüksek Denetleme Kurulunun özel kanununda gösterilen esaslar dahilinde, bu kurulun malî, idarî ve teknik denetimine tâbidir»

Teşekküllerin denetimi için devlet, ayrı bir denetleme kurulu teşkil ettikten sonra bir de ilgili Bakanlığın gözetimine ihtiyaç bulunmayacağından, Bakanlığın gözetmesini sadece ademi itimat prensibi ile izah etmek mümkün değildir.

İkinci prensip yetki kıskançlığıdır.

İktisadi Devlet Teşekkülleri Ticarî icaplara göre yönetilememektedir. Kârîlık ve verimlilik esasları çok zaman ikinci plânda kalmaktadır. **Kendi yönetim kurulumun kararları dairesinde Genel Müdürler tarafından da idare edilememektedirler.** Tatbikatta, İktisadi Devlet Teşekküllerinin özerkliği, ancak ilgili Bakanın müsaade ettiği oranda tahakkuk edebilmektedir.

Teşekküllerin yönetimi Bakanın her türlü müdahalesine açık bulunmaktadır. Bakanın şahsî tutumuna göre Bakanlık erkânı da teşekküllerin yönetimine umûmî veya hususî konularda müdahale etmektedirler. Genel Müdür, Bakanın müdahale etmediği sahalarda, gene de Bakanın muhtemel arzularını hesaplayarak teşekküllü yönetmekte, yönetim kurullarının ise yönetime bir katkısı olmamaktadır.

Ticarî icaplara uyma konusu da çok sınırlı kalmaktadır.

Bu da birincisi gibi daha çok doğruların hayatına hükmeden temel prensiplerden biridir. Doğulu, kendine ait olanı herkesten kıskanır, esirger. Kadınların çarşaf ve peçe altında, kafes altında tutulmasının da, Osmanlı padişahlarının kardeşlerini katlettirmelerinin de, aynı milletin ayrı ayrı devletlere bölünmesinin de sebebi bu kıskançlıktır.

Hiçbir Bakan, kendisine bağlı teşekküllerin yönetimini elinden çıkarmak istemez. Kanunlar da Bakanlıkların mütaleası alınarak hazırlandığından, kanun metinleri, yetkililerin tümünün Bakanlıkların elinde kalmasını sağlayacak şekilde düzenlenir.

İlgili Bakanlığın teşekküllerin çalışmalarını gözetmesi ve teftiş ve tahkikata tâbî tutması, teşekküllerin özerkliğini geniş ölçüde sarsmakla beraber, özerkliği büsbütün ortadan kaldıran hüküm kanunun 10 ncu maddesidir. Bu maddenin birinci bendi;

«Teşekküllerin Genel Müdürleri sa-yısı özel kanunlarda belli edilen Genel

Müdür yardımcılarını ilgili Bakanlığın in-hası üzerine Bakanlar Kurulunca atanırlar. Bunlar tayinlerindeki usule göre de-ğiştirilirler»

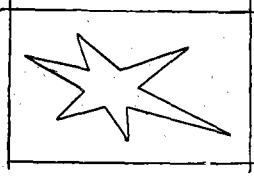
hükümlerini koymaktadır. Yani İktisadi Devlet Teşekküllerinin Genel Müdür ve yardımcılarının hiçbir teminatı olmadığı gibi, görevlerine devam edebilmeleri si-yasî seçimle işbaşına gelen kabine üyele-rinin müsaadesine bağlıdır. Her kabine değişikliğinde Genel Müdürü ve yardım-cılarını değiştirmek ve onlar vasıtası ile de müessese ve şube müdürlerini, mües-sese ve şube müdürlerine de tesir edile-rek en küçük kademelerdeki memurları da değiştirmek kabildir.

Bu madde İktisadi Devlet Teşekküllerinin özerkliğini belirten ikinci ve üçüncü maddelerle ve teşekküllerin Genel Müdür tarafından yönetileceğini belirten yedinci madde ile açıkça çelişmektedir.

Eğer bu madde hükmüne rağmen iktisadi devlet teşekküllerinin özerk ola-bilmesi mümkünse, o zaman Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu Genel Müdüri-nün de, Anayasa Mahkemesi üyelerinin de, Hâkimlerin de ilgili Bakanlığın inhası ile Bakanlar Kurulu kararı ile değiştirile-bileceğini kabul etmek ve hakim teminatı tı müessesesine ya da T.R.T. nin özerk-ligini sağlayan hükümlere gitmemek gere-kirdi.

Bakan istediği zaman Genel Müdürü ve yardımcılarını değiştirebildikten son-ra özerklik vardır denilebilir mi? Bu şart lar altında Genel Müdürün, Bakanın ve iktidardaki siyasî partinin haklı veya hak-sız taleplerini nazarı itibara almaması ih-timali var mıdır? Şüphesiz Genel Müdür-le arasında prensip sahibi olanlar ve ken-di bildikleri gibi çalışmak isteyenler ola-bilir. Ancak bunların kısa zamanda verile-rini, iktidarın her isteğine körü körüne itaat edecek başkalarına bırakmak zorun-da kalacaklarını kabul etmek lâzımdır.

(Gelecek yazımızda, bu konuyu bir sonuca bağlamaya ve bir özet vermeye ça-lışacağız)

Akdeniz Balıkçılık Genel Konseyi taplandı

Süleyman ARISOY

İkinci Dünya Harbinden sonra, onun ortaya çıkardığı halli gerekli bir çok sosyal, ekonomik önemli problemler arasında, dünyada yaşayan insanların refah ve saadetine başı sayılan beslenme ve bunu sağlayacak kaynakların geliştirilerek emre amade kılınması gerekiyordu.

Harpten sonra hür memleketler tarafından teşekkül eden Birleşmiş Milletlerin (United Nations) bu amaçla kurduğu en büyük etkili kolu Gıda ve Tarım Teşkilatı (Food and Agriculture Organization)dır.

Besinle ilgili kaynakları kapsayan bu yapıda ziraat hayvancılık Ormancılık ve Balıkçılık (Fisheries Division) gibi çeşitli tali kolları mevcuttur.

Balıkçılık Divizyonu ise ön planda dünyadaki protein (Aminoasit) yetersizliğini giderecek en verimli ve devamlı kaynak olarak bu teşkilâtça priorite tanınan bir kol olarak teşekkül ettirilmiştir.

Balıkçılık divizyonu deniz balıkçılığı (Marine Fisheries) ve İç Sular Balıkçılığı (Inlandwater Fisheries) gibi çeşitli hidro coğrafik farklılık gösteren memleketleri kapsamına almıştır.

Bu çok önemli, geniş ve verimli alanlar çağımıza kadar istihsal, teknoloji eko-

nomi gibi her yönü ile gelişmemiş Primitif kalmıştır. Besin kaynakları ve imkânlarının Birleşmiş Milletlerce organize edilmesinde bölgelere göre ayrı ayrı topluluklar organize edilmiştir.

Bu bölgeler yani rejyonların ortaya çıkışında aynı deniz havzasında bulunan hidrobiyolojik ve hidro coğrafik yönden uniform olan deniz kıyısı milletlerinin bir araya getirilmesi sureti ile olmuştur.

Böylece, rejyonlardaki ortak problemler, konular ve yapılar daha kolayca ve birlikte ele alınabilmektedir.

Indo-Pacific Fisheries Council (IPEC) -Indo Pasifik Balıkçılık Konseyi ve Türkiyenin üyesi bulunduğu General Fisheries Council For the Mediterranean (CFCM)-Akdeniz Balıkçılık Genel Konseyi ayrı coğrafi rejyonlarda teşekkül ettirilmiş olan iki önemli balıkçılık teşekkülüdür.

Türkiye Ege Akdeniz ve Marmara denizleri ile bu yapıda üye olmakta fakat Karadenizdeki varlığı ile bu rejyonun kısmen dışında kalmaktadır.

Ne varki Türkiye'de Karadenizin balıkçılık bakımından mevcut durumu ve artan önemi ortaya bir çok yeni konular ve problemleri çıkarmakta, gelecekte bunların uluslararası açıdan ele alınması da gerekecektir.

Akdeniz Balıkçılık Genel Konseyi kısaca (CFCM) belirli fasılalarla üye memleketler delegelerinin bir araya gelmesi sureti ile toplanırlar.

Bu toplantılarda getirilen ilmi, teknik ve ekonomik sorunlar konseye arz edilerek tartışılır ve görüşülür ve karara bağlanır.

IV. Toplantısını İstanbul'da 1956 yapmış olan (CFCM) bu defa IX. Toplantısını 4-10 Aralık 1967 tarihleri arasında Yugoslavya-Split'te akdetmiştir.

Akdeniz Balıkçılık Genel Konseyi (GCFM) Komiteler halinde çalışır ve bu faaliyetinde evvelce yaptığı çalışma programına uygun olarak daima aktüel konular üzerinde çalışmakla Akdeniz havzası balıkçılığının gelişmesine geniş çapta hizmet eder.

Teknik yardım (Technical assistance) programları ile ilgili üye memleketlerin yardım talebinde bulunmak üzere meydana getirdikleri projeleri gerçekleştirmek için gerekli eksperleri fonları ve diğer ihtiyaçları sağlar.

Balıkçılığını geliştirmek için üye memleketlerce bu teknik yardımdan fay-

dalınmak büyük bir fırsat ve imkandır. Türkiye son sekiz sene zarfında FAO (Gıda ve Tarım Organizasyonu) dan balıkçılık için bir talepte bulunmamış ve yardım temin etmemiştir.

Bu gerçek Türkiye Balık Ekonomisi için kaçırılan büyük fırsatlardır.

Konseyin FAO Balıkçılık Divizyonu Sekreteryası patronajı altında çalışan ve fakat her toplantıda üye memleket temsilcileri arasından genel kurulda seçilen bir (yönetim kurulu) vardır.

Kurulun teşekkül ettirilmesinde üyelerin değişik memleket temsilcileri arasından olmalarına çalışılır.

Geçmişte Türkiye delegeleri de yönetim kuruluna seçilmişlerdir. Türkiye'nin balıkçılık yönünden gelişmemiş ve fakat buna karşılık çok önemli, verimli, gelişmeye müsait yapısı itibariyle konseyde özel bir bilgi ve önem görmektedir. Bu sebeple, Türkiye'nin de Akdeniz Balıkçılık Genel Konseyine karşı daha fazla ve aktif bir ilgi ve işbirliği göstermesi de şarttır. Gelecek yıllarda arzulanan bu temayül ve ilginin artması ile Türkiye balık ekonomisi ilmi ve teknolojik yönlerden gelişme gösterebilir.

Memleket Turizmini Nasıl Geliştirebiliriz

Mithat SAVAŞ

Zamanımızda, tatil ve seyahat modern cemiyetin bütün sosyal tabakaları için bir ihtiyaç haline gelmiş ve Turizm Endüstrisi Milletlerarası turizm teşekkülleri ile devletlerin ortak gayretleri sonucunda tahakkuk etmiştir. Turizmin millî ekonomiler için büyük önemde rasyonel bir istismar konusu haline gelişinin sağladığı nimetleri uzun yıllardanberi anlamış olan memleketler ikinci dünya savaşından sonra turizm ve otelcilik endüstrileri alanında geniş yatırımlar yaparak bugünkü turizm imkânlarına ulaşmışlardır.

Turizmin millî ekonomilerde kazandırdığı büyük mevki karşısında Milletlerarası Resmî Turizm Teşekkülleri Birliği 1956 da neşrettiği beyaz kitapta, Devletlerin bu konuda gelişmeler sağlayabilmeleri için, ilgili bütün çevrelerin genel ve birbirini tamamlayıcı bir politika takip etmeleri zaruretiine işaret etmiştir.

Turizmimizin geliştirilmesi de bütün bakanlıklar, resmî ve özel teşekküller arasında büyük ölçüde Koordinasyonların sağlanmasına, iktisadî mülâhaza ve endişelerin daima herşeyin üstünde tutulması na bağlıdır. Eşsiz tabii ve tarihi zenginlikleriyle büyük imkânlarla sahip memleketimizin de yakın gelecekte turistleri cezbeden bir ülke haline geleceğine ve turizm Endüstrimizin millî ekonomimizin başlıca kaynağı durumuna getirilebileceğine inancımız vardır.

Turizm Endüstrisinde otelcilik hiç şüphesiz başta gelmektedir. Döviz gelirlerimizin tatminkâr seviyeye yükseltilmesi, herşeyden önce Turistlerin memleketimizde kalma sürelerinin arttırılmasına bağlıdır. Muhtelif memleketlerin barındırma güçleri; oteller, pansiyonlar, gençlik oherjleri, tatil kampları ve kayak evleri gibi turistik tesislerin her nevindeki yatak adetleri, bizden çok fazladır. Son yıllardaki çalışmalarımız sonucunda ancak 1280 nüfusa bir yatak isabet edecek duruma gelebildik. Halbuki, daha on yıl öncesine kadar, İsviçre'de 28, Fransa'da 32, Avusturya da ise 34 nüfusa bir yatak isabet etmekteydi.

Dış turizme elverişli olduğu kadar memleket halkının temizlik ve konfor arayan zümresinin ihtiyaçlarına da cevap verebilen 25.000 yatak sayımızı kısa zamanda çoğaltmalıyız. Pansiyonculuk teşvik edilmeli, lükse kaçmayan otel ve benzeri yerlerin inşaatları için uzun vadeli ve cüz'î faizli kredi verilmelidir. Otolu turistlerin her yerde çoğaldığını göz önünde tutarak asgari şartları haiz temiz ve ucuz mokamplar üzerinde de durulmalıdır.

Turistik yerlerde çalıştırılacak ehil personelin temini ve yetiştirilmesi meselesi de önemlidir. Özel okullar ve kurslar açılarak bu işin halli cihetine gidilmeli, turistlerle teması olan personelin lisan bilmesi sağlanmalıdır.

Okyanuslar arası başlayan Jet uçakları seferleri Avrupa ile Amerika arasındaki seyahat süresini çok kısaltmıştır. Jet devri turizminin başlıca özelliği, yaz mevsimlerinde büyük bir turist akınına sağlamış olmasıdır.

Genellikle hava şartlarının elverişli olduğu aylarda gelen turistler memleketimizde belirli aylarda kalmaktadırlar. Bunun dışındaki aylarda, müşterilerin azalması turistik tesislerin rantabilite durumuna tesir etmektedir. Milletlerarası normlara göre, ortalama yatak işgal nisbeti % 70 olan otellerin net % 10 kâr sağlayabileceği, bu nisbetin % 45-50 ye düşmesi halinde otellerin masraflarını ancak karşılayabileceği esas kabul edilmektedir.

İç turizmimiz teşvik edilmek suretiyle turistik yerlerin zararına çalışmaları önlenmelidir. Bunun gerçekleşebilmesi, hafta tatillerinin kanunla iki güne çıkarılması ve turistlerin az olduğu mevsimlerde indirimli fiyat tarifelerinin tatbikine sıkı şekilde bağlıdır. Bu sayede kârlı duruma geçebilecek olan müesseseler, turizmimiz için kötü propagandaya sebebiyet veren, kaliteyi düşürmek ve fazla fiyat talep etmek gibi hallere tevessül etmeyeceklerdir.

Gelen turistlere, memleketimizde fazla kalabilmelerini sağlamak amacıyla çeşitli eğlence ve gezi imkânları yaratılmalıdır. Meselâ teleferik hatları şebekesi ku-

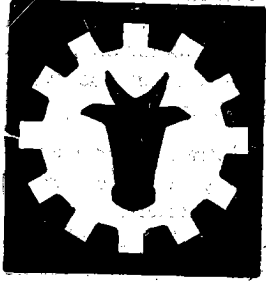
rulmalı, mahalli oyunlarımızla ilgili folklor gösterileri, çiçek festivalleri gibi ilgi çekici programlar düzenlenmelidir. Turistik zenginliklerimizi tanıtan muhtelif dillerde basılı eserler, bankalarımızın reklam çalışmalarının bir kısmını bu yöne celpederek, çoğaltılmalıdır.

Turistik yerlerle, burada hizmet edenlerin temizliğine itina gösterilmeli, şehir içlerinde otellere yakın yerlerde bulunan otobüs garajları şehir dışlarına nakledilmeli, Klakson yasasına riayet sağlanmalıdır. Böylece, dinlenme ihtiyacında olan turistler gürültüden uzak bir yaşama imkânına kavuşabileceklerdir.

Büyük şehirlerimizin belli başlı yerlerine şehrin plânını muhtevî ışıklı ve madeni levhalar konularak turistlerin kolayca şehri tanıyabilme ve gezebilmelerine imkân verilmelidir.

Kaliteli, standard ve ucuz hatıra eşyasının imalatı işleri İsviçre'de olduğu gibi iyice organize edilmelidir. Şehir ve köylerimizdeki vatandaşlarımızın boş geçen iş güçleri bu alanda değerlendirilerek Milli gelirimizin arttırılmasına çalışılmalıdır.

1965 yılında net turizm geliri 319.000.000 dolara ulaşan İsviçre'de dağlık bölgeler halkının sağlam temellere dayanmayan geçimlerine turizm, munzam gelirler sağlamış ve bunlar başka yerlere göçetmeden kendi yurtlarında barınabilme imkânını bulmuşlardır.

Anonim Şirketlerde Sermayenin Amortismanı

Yazan: Vasil SARAYLIOĞLU
Serbest Hesap Uzmanı

Mevzua girmeden evvelâ sermaye amortismanlarıyla muhasebe amortismanları veyahut endüstriyel amortismanları arasında farkları gözden geçirelim.

İmhalları sinai ve mali olmak üzere ikiye ayırmak lazımdır. Sinai imhalar doğrudan doğruya aktif hesaplarda yapılır. Sinai imhaların hedefi sermayeyi olduğu gibi tutmaktır.

Mali imhalarla gelince bunlar pasif hesaplara tatbik edilen imhalarlardır. Meselâ; sermaye imhası, tahvilât imhası ve saire gibi.

Sermaye imhasını, tahvilât imhası ve saire gibi.

Sermaye imhasını sermaye tenkisi ile karıştırmamak lazımdır. Bilhassa sermaye şirketlerde hayat veren ve üçüncü şahıslara ait hakların tek teminatı olan sermayeyi imha etmek vazı kanunun sermayenin, sabit kalması hususunda koyduğu prensibe aykırı bir hareket değil midir? Bu soruya cevap verebilmek için derhal sermaye imhasının gerek Hukuk gerekse İktisat bakımından sermaye imhasının kâr tevziinden başka bir şey olmadığını söyleyebiliriz.

Anonim şirketlerde sermayenin sabit kalması esastır. Şahıs şirketlerinde bile sermaye muayyen formalitelere riayet edilmeksizin değiştirilmez.

Sermayenin sabit kalmasını icab ettiren prensibi sermayenin azaltılıp çoğaltılamıyacağı manasında almak doğru değildir. Sermaye teşekkülle alâkalı şahıslar haberdar edilmek şartile azaltılır, çoğaltılabilir. Sermayenin sabit kalmasını icab ettiren kaydenin neticelerini şöyle sırayabiliriz.

1 — Sermaye dokunulmaz bir hesaptır. Bu itibarla şirketlerde zarar hakiki şahıslarda olduğu gibi sermayeden düşülemez. Aktif hesaplar arasında yer alır.

Ticaret kanunumuz geçmiş sene zararları kapanmadıkça hissedarlara kâr dağıtılamaz hükmü bu prensibin bir neticesidir. Vazı kanun üçüncü şahıslara ait sermaye teminatını azaltacak olan zararlar kapanmadıkça hissedarlara kâr dağıtılmasına müsaade etmemiştir.

2 — Hissedarlara dağıtılmamış olan kârlar hakiki şahıslarda gördüğümüz gibi sermayeyi artırmaz hususi bir hesabın alacağına yazılır.

3 — Sermayenin karşılığını teşkil eden mevcut ve alacakların hakiki olması lazımdır. Bunun için içinde sabit kıymetlerdeki değer azaltmalarını desteklemek yani amortisman ayırmak lazımdır. Şirketlerde ve bilhassa Anonim ve Limited amortisman ayırmak bir zarurettir.

Sermayenin imhası anlattığımız gibi bir kısım hisse senetleri bedellerini ödemesi demektir. Sermayenin imhasında 3 usul tatbik edilir.

- A — Tedrici imha usulu,
- B — Kura keşidesile imha usulü
- C — Borsadan satın almak suretile imha usulü.

Ençok tatbik edilen usul ikinci ile birincidir. Borsadan satın almak suretile hisse senetlerinin imhası hisselerin bütün hakları ile iptali demektir.

Bu usulde satın alınmış olan hisselerle karşılık «Jouissance» intifa hissesi verilmeyeceği için hissesini satan hissedar bütün haklarını kaybeder ve sermaye hissedar adedi azaldıkça mahdud ellere toplanmaya başlar.

Sermayenin temerküzüne yol açan bu usul mahzurludur ve bir çok yerlerde tatbik edilmez. Kura keşidesi suretile amortisman usulunun esas isminden de anla-

şılacağı gibi numarasına kura isabet etmiş olan hisse senetleri bedellerini ödemesinden ibarettir.

Tedrici imha usulüne gelince bazı müclifler şirketin bir kısım hisseleri ödedikten sonra fena vaziyette düşebilecekleri bu taktirde ise hissedarların bir kısmının paralarını geri çekmiş olacaklarını ve geride kalanların sermayelerinin kaybolacağını ileri sürerek bunun hissedarlar arasında musavatsızlıklar yarattığını iddia etmekte ve tedrici imha usulünün tatbikini tavsiye etmektedirler. Tedrici imha usulünde esas şudur: Bütün hisseler parça parça imha olunur, meselâ sermayesini yirmi (20) senede amorte etmek isteyen bir şirketi bu işe başladığı ilk senede hisse senetlerinin 1/20 sini öder. Tedrici imha usulu bir bakımdan faydalı olmakla beraber hissedarlara çok az para verildiği için kâr tevziinden farklı görülmemektedir. Usul ne olursa olsun tedrici veya kura keşidesi suretile imha edilecek hisse senetleri için önce kârdan bir fond (ihtiyat) ayırmak lazımdır. Bilhassa çok kârlı senelerde bu iş için büyük ihtiyatlar ayrılması adettir. Bahsimizin başında sermaye imhasının kâr tevziinden başka bir şey olmadığını söylemiştik. Bunun bir misalle izah edelim: A anonim şirketinin kârın tevziinden evvelki bilançosu aşağıda gösterildiği gibidir.

Kasa ve Bankalar	2.200.000.—	Sermaye	2.000.000.—
Muhtelif değerler	3.000.000.—	İhtiyatlar	1.000.000.—
		Borçlar	1.000.000.—
		Kâr ve Zarar	1.200.000.—
Yekün :	5.200.000.—	Yekün :	5.200.000.—

Şirketin Umumi heyeti 1.200.000.— liradan 1.000.000.— nu sermayesinin imhasına 200.000.— lirası da temettü hissesi olarak tevziine karar vermiştir.

Kâr ve Zarar

- Hisse Senetleri Temettüleri
- Hisse Senetleri Amortisman Fonu
- Vergiler

1.200.000.—

200.000.— A
1.000.000.—
A

İ K T İ S A T

Hisse Senetleri Amortisman Fonu	1.000.000.—	
Amorti edilecek Hisse Senetleri		1.000.000.—
Amorti edilecek Hisse Senetleri	1.000.000.—	
Kasa		1.000.000.—
SERMAYE	1.000.000.—	
Amorti edilen Sermaye		1.000.000.—
Hisse Senetleri Temettüleri	200.000.—	
Kasa		200.000.—

Yukarıdaki maddelerle tespit olmuş olduğumuz vaziyeti defterimize daha kısa bir şekilde aksettirmek mümkündür.

Kâr ve Zarar	1.200.000.—	
Kasa		1.200.000.— A
Vergiler		A
SERMAYE	1.000.000.—	
Amorti edilen Sermaye		1.000.000.—

Son yazdığımız maddeler kısa olmakla beraber ilk maddeler gibi işi kısım kısım ve açıkça göstermemektedir. Bazı şirketler çok kârlı senelerde ilerde yapacakları amortismanlar içinde kârdan bir ihtiyat ayırırlar. Bu taktirde amortisman fonlarının alacağında yazılı olan paraların amorti edilecek hisse senetlerin hesabının alacağında yazılı olan paralara müsvi bulunması icap etmez. Çünkü fond muhakkak bir sene içinde amorti edilecek hisse senetlerinin bedelleri demek değildir. Amorti edilecek hisse senetlerin hesabı da misalde gördüğümüz gibi bir birine mütteakkip 2 maddenin kaydından son-

ra daima kapanması şart değildir. Nume-rosuna kur'a çıkmış olan hisse senetleri sahipleri hemen müracaat edip hisselerinin bedellerini almazlar. Bu itibarla amorti edilecek hisse senetleri hesabı alacak bakiye vermek suretile uzun müddet açık kalabilir.

Demek oluyorki ilk yaptığımız gibi imha işi amortisman fonu ve amorti edilecek hisse senetleri hesaplarını kullanmak suretile defterlere yazmak daha faydalıdır. Maddelerimizi defterikebirdeki hesap naklinden sonra bilânçomuzun aşağıda göstereceğimiz şekli alacağı tabiidir.

AKTİF	BİLANÇO		PASİF
Kasa ve Bankalar	1.000.000.—	Sermaye	1.000.000.—
Muhtelif Kıymetler	3.000.000.—	Amorte edilmiş sermaye	1.000.000.—
		İhtiyatlar	1.000.000.—
		Borçlar	1.000.000.—
Toplam :	4.000.000.—	Toplam :	4.000.000.—

Şirket 1.200.000.— Lira kazancın 1.000.000.— Lirasını sermayenin imhasına tahsis edecek yerde tamamını hissedarla-

ra temettü olarak dağıtsaydı kârın tevziinden sonra bilânço şu şekli alırdı.

Kasa ve Bankalar	1.000.000.—	Sermaye	2.000.000.—
Muhtelif değerler	3.000.000.—	İhtiyatlar	1.000.000.—
		Borçlar	1.000.000.—
Aktif Toplamı :	4.000.000.—	Pasif Toplamı :	4.000.000.—

Son bilânçoları karşılaştırdığımız takdirde sermayenin amortismanile kâr tevzii arasında netice bakımından hiç bir fark olmadığını görüyoruz.

Her iki bilânçoda şirket kudreti yani üçüncü şahıslara ait alacakların teminatı aynidir. Birinci bilânçoda sermaye 1.000.000.— liraya inmiş fakat silinmiş olan 1.000.000 yerine 1 milyon liralık amorti edilmiş sermaye diye yeni bir hesap geçmiştir. Bu iki hesaba ait alacak kârlarının mecmuu daima nominal sermaye-

ye yani iki milyon lira musavi olacaktır. Seneden seneye sermaye bakiyesi yerine amorti edilmiş olan sermaye hesabına terk etmek suretile yavaş yavaş küçülecek ve en nihayet sıfıra inecektir.

Bu izahat gösteriyor ki sermaye amortismanı muhasebe bakımından ve üçüncü şahıslara ait haklarını korunması bakımında bilânçoda bir isim değişikliğini gerektiren bir çeşit kâr tevziinden başka bir şey değildir.

İktisadi hayatımızın en güzide kuruluşlarından biri olan İSTANBUL TİCARET ODASI'nın 86. Yıldönümünü idrâk ettiğini memnuniyetle öğrenmiş bulunuyoruz.

Değerli elemanlarının, kıymetli etüd ve araştırmaları ile millî ekonomimize yaptıkları hizmeti takdirle anarız.

Bu vesile ile İstanbul Ticaret Odası Yönetici ve mensuplarını tebrik eder başarılar dileriz.

İKTİSAT FAKÜLTESİ MEZUNLARI
CEMİYETİ GENEL MERKEZ
YÖNETİM KURUMU

Bulgaristanda Nüfus Gelişmesi

Dr. Nazif KUYUCUKLU

Yurdumuzda, üzerinde en az yazılıp yayın yapılan konulardan biri de Bulgaristandır. Oysa, komşuluk gerekleri birbirimizi tanımayı icabettirdiği gibi, iki ülke arasında var olan ve doğan ilişkilerde bunu gerektirmekte, hatta zorlamaktadır. Varolan ilişkilerden biri, Bulgaristanda yaşamakta olan büyük Türk azınlığı ile ilgilidir. Bilindiği gibi, öteden beri Balkanlarda Türk topluluğunun en yaygın ve yoğun bulunduğu bölge, adıgeçen ülkedir. Şimdiyedek, iki ülke buradaki azınlıkla, ancak göç sorunu üzerinde bir araya gelmiş denilebilir. Bu cümleden olmak üzere Bulgaristandan Türkiye'ye çeşitli dönemlerde göçler olmuştur. Nitekim, bu günlerde de parçalanmış aileleri bir araya getirmek amacı ile iki ülke temsilcileri Bulgaristandan Türkiye'ye yeni bir göç konusunu sona erdirmek üzeredirler.

Bulgaristanla aramızda doğmakta olan diğer bir ilişki de, gittikçe gelişme eğilimi gösteren dış ticaretimizle ilgilidir. İki ülke arasında yapılan ticaret anlaşmalarına göre ticaret hacmi yıldan yıla büyümektedir. Bu durumda, ithalat-ihraçat hacminin sınırlarını belirlemek bakımından iki ekonomiyi yakından tanımayı gerektirmektedir. Yurdumuzda Bulgar ekonomisi hakkında çok az şey bilinmektedir.

Biz bu yazımızda, Osmanlı İmparatorluğundan ayrılışından bu yana Bulgaristanın sadece nüfus gelişmesi üzerinde, ana çizgilerle durmak istiyoruz. Ancak hemen belirtelim ki, bu konuda Kütüphanelerimizde kaynaklar çok sınırlı olduğundan, özellikle 1938-1939 yıllarından sonra Bulgar İstatistik Yıllıklarına sahip bulunmadığımızdan ayrıntılı bilgiler edinmek mümkün olamamaktadır. Bu yüzden, eski yıllıklara ve diğer sınırlı kaynaklara dayanarak bazı tahminler yapmak zorunluluğu doğmaktadır.

1878'de Berlin Anlaşması ile İmparatorluktan ayrılan Bulgaristan, ilki 1880 yılında olmak ve sadece Kuzey Bulgaristanı inhisar etmek üzere -çünkü Doğu Rumeli henüz İmparatorluğa dahil idi, müteaddit nüfus sayımları yapmıştır.

Hernekadar, aynı yıllarda Doğu Rumelide de bir sayım yapılmışsa da sayım ölçüleri değişik olduğundan ve muntazam sayım memurları kullanılmadığından sonuçlara güvenilememiştir. (Statistiçeski Godişnik na Tsarstvo Balgariya, sh. 23, Sofya, 1910) 1884 yılında yalnız Güney Bulgaristanı kapsayan (Doğu Rumeli), bir sayım yapılmış, daha sonra da 1882, 1900, 1905, 1910 ve müteakip yıllarda bu sayımlar tekrar edilmiştir.

Genel nüfus gelişmesini, faal nüfus

ve kesimler itibariyle dağılımını şimdilik bir yana bırakarak miktar, yıllık artış, din ve mezhepler ve ana dile göre bölünüşü yönünden ele almak istiyoruz.

1. — Miktar bakımından

İlki 1880 yılında ve yalnız Kuzeyi kapsayan sayımda Bulgaristan nüfusunun

Yıllar	Genel Nüfus
1887	3.154.375
1892	3.310.713
1900	3.744.283
1905	4.035.575
1910	4.329.108
1915	4.273.900
1920	4.825.400
1925	5.313.700

2.007.918 olduğu tesbit edilmiştir. Dört yıl sonra yapılan sayımda da Doğu Rumeli'de 942.680 kişi sayılmıştır. (St. Godişnik na Tsarstvo Balgariya sh. 21) Bunun izleyen yıllarda genel nüfusun gelişmesi aşağıda tabloda gösterilmiştir. Bu rakamların bir kısmı sayım, bir kısmı da 'Bulgar' Resmi Makamlarınca yapılmış tahminlerdir.

Yıllar	Genel Nüfus
1930	5.733.400
1934	6.077.939
1945	6.939.000
1950	7.237.000
1955	7.521.000
1960	7.867.000
1965	8.200.000

Kaynak :

- Statistiçeski Godişnik na Tsarstvo Balgariya Sofya, 1910, 1938.
- L.A. Dellin, Bulgaria, sh. 59, Atlantic Books, Fredererick A. Praeger, New-York 1957.
- Production Yearbook, sh. 15 F.A.O. 1966
- Petit Manuel Statistique de la Republique Populaire de Bulgarie. Sofia, 1965.

Tablo, Balkan ve Birinci Dünya Savaşları bir yana bırakılırsa, genel nüfusun devamlı olarak yükseldiğini göstermektedir. Bu artışta, 1940 dan sonra Doburca

nın ilhakı ile buradaki nüfusun da önemli payı olmuştur. Bulgaristan nüfusu 1887 de 100 olarak kabul edilirse, 80 yıla yakın bir dönem sonunda ikibuçuk katından biraz fazla artarak yüzde 260 kadar olmuştur.

2 — Yıllık artış bakımından.

Nüfusun devamlı yükselmesine rağmen bu artışın çok hızlı olmadığı da hemen dikkati çekmektedir. Nitekim, aşağıda oldukça uzun, beşer yıllık dönemleri kapsayan devrede yıllık nüfus artışı yüzde birbuçuk kadardır. Aşağıdaki tablo durumu daha açık olarak göstermektedir :

Yıllar	Bin kişiye düşen		Tabii artış (Binde)
	Doğum	Ölüm	
1891 — 1895	37.5	27.8	9.7
1896 — 1900	41.0	23.9	17.1
1901 — 1905	40.7	22.5	18.2
1906 — 1910	42.1	23.8	18.3
1911 — 1915	38.6	22.3	16.3
1916 — 1920	26.6	23.1	3.5
1921 — 1925	39.0	20.8	18.2
1926 — 1930	33.1	17.9	15.2
1931 — 1935	29.3	15.5	13.8
1939 —	21.4	13.4	8.0
1957 —	18.4	8.6	9.8
1960 —	17.8	8.1	9.7
1963 —	16.4	8.2	8.2

Kaynak :

- Statistiçeski Godişnik na Tsarstvo Balgariya, Sofya, 1938.
- Petit Manuel Statistique de la Republique Populaire de Bulgaria sh. 7 Sofya 1965.

Görülüyor ki, beşer yıllık dönemlerde en hızlı nüfus artışı binde onsekiz küsur yani yüzde bir nokta sekizdir. 1939-57 arasındaki yıllık nüfus artışını, veri eksikliği yüzünden işlemek mümkün değildir. Fakat, bunun gittikçe yavaşladığı düşünülebilir. Nitekim, bu oran müteakip yıllarda azalmış ve tabloda görüldüğü gibi son yıllarda yüzde birin de altına düşmüştür.

Din ve Mezhepler

Y I L L A R

	1905	%	1910	%	1920	%	1926	%	1934	%
Ortodoks	3.345.519	82	3.643.918	84	4.062.097	83	4.569.074	83	5.128.890	84.4
Müslüman	603.867	14.9	602.078	13.9	690.734	14.3	789.296	14.4	821.298	13.5
Katolik	29.684	0.7	32.150	0.7	34.072	0.7	40.347	0.7	45.704	0.8
Protestan	5.644	0.1	6.335	0.2	5.617	0.1	6.735	0.1	8.371	0.1
Musevi	37.656	0.9	40.067	0.9	43.232	0.9	46.431	0.9	48.398	0.8
Ermeni/Greg.	12.622	0.3	12.259	0.3	10.848	0.2	25.402	0.5	23.476	0.4
Diğerleri	583	0.0	706	0.0	848		1.456		1.802	
Toplam	4.035.575		4.337.513		4.846.976		5.478.741		6.077.939	

Kaynak :

- St. God. na Tsartvo Balgariye Sofya, 1910, 1938.

Tabloda görüldüğü gibi Bulgaristan nüfusunun büyük çoğunluğu Ortodoks olup 1934 de genel nüfusun yüzde 84.4'ünü teşkil etmektedir. İkinci dinsel toplum, müslümanlardır. Müslümanların genel nüfustaki oranları tedrici bir azalma göstermektedir. Örneğin, 1887 yılında genel nüfusa oranları yüzde 21.44 iken, 1905 de yüzde 15'e düşmüş, 1934 de de yüzde 13.5e inmiştir. Bilindiği gibi, bu dinsel grubun büyük çoğunluğu Türklerdir. Sayıları 1905 sayımına göre yirmibine yaklaşan, yabancı kaynaklara göre 1934 de yüzotuzbinin üstünde olan Pomaklar da bu orana dahildir (L.A. Dellin, Bulgaria, sh. 77)

Miktar ve oran bakımından, çoğun -

Halen yurdumuzda, yıllık nüfus artışının çok düşük olduğu anlaşılr. Bununla birlikte bu nüfus artış oranı Güney Doğu Avrupa ülkelerinde en yüksek olarak kabul edilmektedir. (L.A. Dellin, Bulgaria sh. 59)

3 — Din ve mezhep bakımından

Bulgaristanda nüfus Ortodoks, İslâm, Katolik, Protestan, Musevi ve Ermeni-Gregoryan olmak üzere, çeşitli din ve mezheplere ayrılmıştır. Ancak, nüfusun büyük bir çoğunluğu iki dinsel inamışta toplanmıştır. Elimizdeki kaynaklara göre nüfusun din ve mezhep yönünden dağılışı şöyledir :

luğu elde etmiş üçüncü gruplar da Katolikler ve Musevilerdir. Bu iki grup, miktar ve oran bakımından birbirine denk durumdadır. Ancak, İsrail Devletinin kuruluşundan sonra Bulgaristandaki Musevi topluluğun tamamına yakını buraya göç etmiştir. Nüfusun dinsel dağılışında bu iki grup çoğunluk bakımından üçüncü yeri almakla birlikte, aslında ne Museviler, ne de Katolikler genel dinsel toplamın yüzde birini bile kapsamamaktadırlar.

Ermeni - Gregoryanlar ve Protestanlar da genel dinsel dağılışın ancak yüzde yarımını teşkil etmektedirler.

4 — Anadili bakımından

Bulgaristan nüfusunun anadili bakımından dağılışı da çeşitli yıllarda olmak üzere aşağıda tabloda gösterilmiştir :

Anadili bakımından nüfus dağılışı

Diller	1910	%	1920	%	1926	%	1934	%
Bulgarca	3.523.151	81.2	4.041.276	83.4	4.585.620	86.6	5.274.854	86.8
Türkçe	504.618	11.6	542.904	11.2	607.763	11.1	618.268	10.2
Çingenece	76.387	1.8	61.555	1.3	81.996	1.5	80.532	1.3
İbranice	38.557	0.9	41.927	0.8	41.563	0.8	28.026	0.5

Kaynak :

— Stat. God. na Tsarstvo Bulgaria Sofya, 1938 sh. 29

1934 rakamlarına göre nüfusun yüzde 86.8'inin Bulgarca konuştuğu görülmekte, konuşulan dil bakımından çingeneleler üçüncü grubu teşkil etmektedir. Yurtdışında da değinildiği gibi İkinci Dünya Savaşından sonra Yahudiler İsrail'e göç etmişlerdir.

Yukarıdakilerden başka Bulgaristan'da, Rumca, Sırpça, Almanca, Rusça, Fran-

sızca ve başka diller de konuşulmakla birlikte bunları konuşanlar miktar ve oran bakımından çok azdır. Anadili Rumca olanlar 1920 ye kadar genel nüfusun yüzde bir küsurunu kapsarken bu tarihten sonra göç ettiklerinden yok denecek kadar azalmışlardır.

Anadili bakımından Bulgaristanda çoğunluk yönünden ikinci olan ve genel nüfusun asgari % 10 unu teşkil eden Türk'lerin nüfus gelişmesini başka bir yazımızda ele almak istiyoruz.

Bedelli Askerliğin İhdası

Yazan: Erkem GÜRCAN

Memleketimizin geri kalmış bir memleket olduğu herkesin malûmudur. Bu tempo ile gidildiğinde ileri memleketlerle aramızda olan mesafe gittikçe artmaktadır. Dış ticaretimiz dengede olmadığı gibi her sene açıkla kapanmaktadır. Açığı kapatmak ileri memleketlerle aramızda olan mesafeyi kısaltmak için halka yük olmayacak şekilde gelir kaynakları bulmak ve eldeki gelirin bir kuruşunu harcarken dahi en müsmir, en faydalı, en rantabl yerleri aramak ona göre hareket etmek gerektir.

Memleketimiz henüz büyük miktarda sınai mamuller imal ve ihrac edebilecek duruma gelmediği gibi ziraî mamullerin yetiştirilmesi bakımından da henüz tam manasıyla ilmi metodlar tatbik edilmediğinden ziraî istihsal unsurlarına sahip olmamıza rağmen istihsalımız rantabl bir şekilde değildir. Hayvancılığımız ve hayvan mahsullerimiz keza aynı durumdadır.

Dış ticarete bir sınai mamulü alabilmek için büyük miktarda ziraî ürünlerden ihraç etmek gerekmektedir. Dış Ticaret açığımızın kapatılabilmesi için ziraî istihsalımızın ilmi metodlarla rantabl bir vaziyete getirilmesi, sanayide büyük bir hamle yapılması, Turizm'e lâyık veçhile ehemmiyet verilmesi, ihracatın ehil ve

dürüst eller kanalıyla yapılması, pazarlamaya ve propagandaya ehemmiyet verilmesi gerektir.

Bütçelerin açık vermeden kapanabilmesi, hatta eski borçların ödenebilmesi için halka yük olmayacak şekilde ilmi metodlarla rasyonel şekilde çalışarak istihsalın arttırılması, değerlendirilmesi sürüm yerleri bulunarak iyi pazarlanması yolu ile gelirin arttırılması. Mevcut geliri durumumuza bakarak kırk parasını harcarken dahi asgarî bir şekilde en rantabl olan yerlere yapılmasına dikkat etmelidir. Lükse ve gösterişe bakmadan sade, verimli ve ucuzuna gitmektir. Fevkalâde hallerde kendi kendimize yetecek bir hale gelecek şekilde hareket etmelidir. Yüz elli milyon liraya çok iktisadî ve kullanılışlı İstanbul Boğazı geçidi Tüneli Yapılabilecekken hiç te iktisadî (Kuruluşu ve işletilmesi istifade edilmesi) olmayan, bir harp anında boğazı tıkavacak olan ve bir buçuk milyar lirayı maliyeti geçecek asma köprüye gidilmektedir.

Bu yazımda işin Askerî ve siyâsî yönünden fayda ve mahzurlarını selâhiyetli kimselere bırakarak yalnız iktisadî yönünden Bedelli Askerlik üzerinde duracağım. Bütçemizin Gider kısmının büyük bir bölümünü askerî masraflar işgal etmektedir. Bu masrafların aynı bölüm

içinde günün icaplarına göre daha rantabl bir şekilde harcanması düşünülebilir.

Hepimizin malûmudur ki askerliğin ilk altı ayında acemilik devresinde askerlik öğrenilir. Diğer bir buçuk sene de bunlar tekrar edilir. Bu günkü harpler artık asker çokluğu ile değil teknik harpler, fen harpleridir. 27 Mayıs'tan sonra Millî Birlik Komitesi Azalarından biri, bir beyanatında jet uçaklarımız var bir jetimiz ellibin kişiye bedeldir diye radyoda söylemişti. Son İsrail-Arap harbi de bunu açıkça teyit etmiştir. Nüfusça kendisinden 25-30 misli daha kalabalık olan ve askeri olabilecek Araplara karşı İsrail; tekniğinin ileriliği sayesinde hasmının radarlarını çalıştırmayacak bir şekilde bastırarak daha uçaklarına uçuş imkânı vermeden mağlup etmiştir. Yukarıdaki fikir ve fiili hareket uygun olarak biz de asker adedinden daha çok askeri fenne, tekniğe ehemmiyet vermekte bütçe meselesidir.

Bir gelir kaynağı, mevcudun iktisadî harcanmasına teklif olarak Askerlik hususunda tadilat yapılarak veya lüzumlu bir kaç madde ilâve edilerek bedelli askerliğin konulması uygun olur kanaatindeyim. Böyle bir madde ilâvesiyle mevcut para harcanması azalacağı gibi bedel alınarak kimse mutazarrır edilmeden seve seve verilecek paralarla büyük montanda gelir sağlanmış olacaktır. Esasen İkinci Cihan harbinden evvel de Bedelli Askerlik vardı. Bu zaman ve durum icabı kaldırıldı. Teknik malzemenin, araçların Asubaylar tarafından kullanılması ehil ve tecrübeli eller olduğundan daha rantabl ve uzun ömürlü olur kanaatindeyim.

Aşağıda çok kuvvetle tahmin edilen bir kaç hesapla bütçede ne kadar tasarruf yapılabileceği ne miktar gelir sağlandığı görülmektedir. Buradaki rakamları gazetelerden aldığımdan sıhhati hakkında fazla birşey söyleyemeyeceğim.

Beşyüzbin civarında asker mevcuttur.

Bir askerin günlük masrafı ondört lira imiş. Bedelli askerlik konularak para verebilecek gibi olanlar altı ay askerlik yapıp askerliği öğrenip verecekleri bedel mukabilinde terhis olmalıdır. Bir askerin böyle terhis olmasıyla Devletin ona yapacağı birbuçuk senelik masraf bütçede kalacak. Verilen bedel gelir olarak girecek ve bu ferdin bir buçuk sene kendi işinde çalışıp millî gelire ilâve ettiği hasıla olacaktır. Bu kendi geliri en aşağı verilen bedel kadar olsun ki bedel verilebilsin. Bu hesapları ortalama yaklaşık olarak rakkama vurursak basit bir hesapla ne kadar büyük hasıla elde edildiği görülür. Bu hasıla ile motor, Uçak, Tank, Zırhlı araçlar v.s. fabrikaları yatırımları yapılır. Hali hazırdaki başkaları verecek diye yola bakmalar kalker kendi yağımızla kavrulmağa gayret eder, meşhur taşıma su ile değirmen dönmez Atasözünden kurtuluruz. Zira zamanımız Jet, Füze, Atom devri olup mesafenin stratejik durumu pek kalmamıştır.

Şimdi rakkamları konuşuralım. Eldeki doneler şöyledir :

- a) Mevcudun onda biri 50.000 bedelli asker,
- b) Bir askerin günlük masrafı 14.- lira
- c) Senelik bedel 10.000 lira.
- ç) Bir şahsın bedelli olduğu zaman kendi işinde sağlayacağı gelir. Bu miktar asgari bedelden çok olacaktır ki bedel vermeğe razı olsun. Biz burada 10.000 lira olarak kabul edelim. Bir askerin durumunu bir sene olarak hesaphyalım.

360x14.00 = 5.040 lira masraf
10.000 lira bedel
10.000 lira senelik gelir
25.040

Bir askerin bedelli olarak teskere almasıyla millî hasıla ve bütçede sağlıyacağı artış 25.040 liradır. Bunun 15.040 lira-

sı net artış, 10.000 lirası millî hasılı ile artışıdır. Bedelli olduğu zaman yiyip içmiyecek mi denilebilir. Bedel vereceği miktar yiyip içmesinden sonra Millî Hasılaya ilâve ettiği kısımdır. Yiyip içtiğini de he-seba katarsak bu miktar çok artar.

25.040 lira bir sene için bir buçuk senede 37.560 lira eder. Bedelli olarak 50.000 kişiyi kabul etsek.

25.040 . x 50.000 = 1.252.000.000 lira
senelik,

35.560. x 50.000 = 1.878.000.000 lira bir
buçuk seneliktir.

Bedelli zamanlardaki çalışmalarından meydana gelen hasılayı hesaba katmasak «katmamak imkânsızdır» yalnız tasarruf edilen ve bedel olarak yatırılan parayı hesaplarsak senelik 752.000.000 lira bir buçuk senelik 1.128.000.000 bütçeye gelir sağlar.

Yukarıda yaptığım hesaplarda görüldüğü gibi ufak bir tasarrufla hayli gelir sağlanmış oluyor. Bu para ile yeni yatırımlar yapılabileceği gibi borçlarda kapanabilir. Bütçe açığını kapamak, bütçeye gelir sağlamak başka kaynaklara bakmadan vergilere zam yoluna gitmeden tasarrufla sağlanabilir.

YENİ ÇIKTI

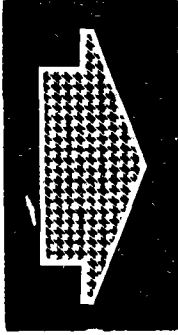
**Türkiyenin
Tarım Ve Ekonomik
Bünyesinde
Yaş Meyve - Sebze
Üretim ve Pazarlaması**

Yazan :

ZİHNİ TİRYAKİOĞLU

Fiatı : 50 Lira

Cemiyetten temin edebilirsiniz.

Turizm Gerçekleri ve Türkiye

K. Osman Selim DİNÇSOY
(İktisat Fakültesi Öğrencisi)

Turizmi kısaca, görmek, öğrenmek, eğlenmek veya dinlenmek maksadıyla geçici olarak yer değiştirmek diye târif edebiliriz. (1) Turizmi aslında iç ve dış turizm olarak incelemek gerekir. Yalnız memleket kalkınmasında bir plâncı gözüyle konuşmak gerekirse iç turizm daha az bir yer tutarken, milletlerarası turizm gittikçe daha çok önem kazanmaktadır. Aslında turizmin iki esaslı yönü vardır. Birincisi, turistlerin bir bedel karşılığında amacına göre muayyen ihtiyaçlarını gidermesidir. İkinci yönüyle de ihracı zor olan malları ayağımızda ihraç etmiş oluyoruz. Bunun içindir ki zamanımızda bir nevi görünmeyen ihracatı olarak nitelenen turizm, bu gün için Türkiye'nin yabancı memleketlere arz edebileceği hizmet ve maddelerin en başında gelmektedir. Türkiye'nin tediye bilançosundaki açığın kapatılmasında ve memleketin dış yardımlara muhtaç olmadan yaşayabilmesinde; turizm geliri muhakkak ki en önemli yeri alması gerekir. Seneler-

ce açık veren İspanyol bütçesi, sırf turizm gelirlerinin ani olarak yükselmesi sayesinde aktif duruma gelmiştir (2)

Bu gün sadece dört kuzey Akdeniz memleketinin, yâni sırasıyla İspanya, İtalya, Yugoslavya ve Yunanistanın sağladığı dış turizm geliri, toplam olarak 2,6 milyar dolardır. Bu dört memleketin 2,6 milyar dolarlık turizm kazancı istatistiklere göre 1966 yılı toplam dış turizm gelirinin %20 sini teşkil etmektedir (3). Muazzam meblağları gösteren bu rakamlar, gözü açık memleketlerin bilhassa II. Dünya Savaşı'ndan sonra turizm faaliyetlerine ne kadar fazla kıymet verdiklerini açıkça göstermektedir. Yalnız şunu bilmek gerekir ki, turist olarak, ancak iktisaden kalkınmış memleketler halkı, tatillerini, başka memleketleri görmek, tabii güzelliklerinden ve tarihi değerlerinden istifade etmek suretiyle değerlendirmektedir. Fakat turistler, yine istatistikî neticelere göre, önceden gördükleri ülkelere tekrar gitmektense yeni ülkelere ziyaret yapmayı

tercih etmektedirler. Şimdiye kadar çok gezilip, görülen Avrupa yerine, turistler artık doğu Akdeniz ülkelerine akın etmeye başlamışlardır. Göçmen kuşlarının Afrikaya sonbahar akını gibi, turistlerin de bundan sonra doğu Akdeniz ülkelerine akın etmesi Türkiye için bir fırsat sayılabilir, bunun iyice değerlendirilmesi önümüzdeki yıllar için iyi bir yatırım sayılır.

Bir kerre turist sayısının sınırlı olması, bunun yanında turist bekleyen ülkelerin sayısının çok olması, turizm geliri-ne kucak açmış ülkeleri çeşitli problemlerle karşı karşıya getirmektedir. Bu gün hemen her sınıf turist önce yapacağı seyahatin «Maliyeti» üzerinde durmakta, kendilerine en elverişli yaşama ve satın alma gücünü hangi devletler sağlayabiliyorsa o ülkeye yönelmektedirler. Bu bakımdan Türkiyeye gelecek turistlerin satın alma gücünün artırılması etkili bir tedbir olacaktır. (4)

1965 yılı istatistiklerine bakılırsa Türkiyeye gelen turistlerin çoğu A.B.D., Federal Almanya, Fransa, İngiltere, İran, Avusturya gibi ülkelerin vatandaşlarıdır. Yine aynı ülkelerin hayat pahalılığı indeksleri ve gıda maddeleri fiyatlarını F.A.O. istatistiklerine göre değerlendirirsek devamlı bir istikrar içinde bulunduğunu görürüz. Halbuki Türkiye'de, hayat pahalılığı ve gıda maddeleri fiyatlarında istikrar yoktur. Bu istikrarsızlık ise bazı hallerde turistlerin satın alma güçlerinde %30 azaltmaktadır. Bu kaybı önlemenin en pratik yolu turistlere ayrı bir kurun uygulanmasıdır. Ayrıca turistlerin istifade edebileceği vergisiz satış mağazaları, yani «Tax free shops» sistemi de turist akımına bir katkı katmış olur. (5)

Turizm politikamızın memleketimizin ekonomik ve sosyal özelliklerine de uygun olması lâzımdır. Türkiye bu yolda batı kopyacılığından çok, doğunun kâpısı olduğunu belirten turistik özelliğe kavuş-

turulmalıdır. Zira bu gün yabancı turistler batıda kaybolmuş tabiat, güneş ve sâ deliği memleketimizde bol miktarda bulabilirler (6).

Türkiyede turizm için çok zengin tarihi eserler, çeşitli iklimler, tabiat ve deniz geniş ölçüde mevcut olduğu halde, temiz konaklama yerleri, uygun yemek, içmek ve eğlenmek imkânları, ulaştırma kolaylıkları ve tanıtma gibi turizm bakımından fiili tale byaratacak şartlar geliştirilmediği için, dış turizm geliri mahdud kalmaktadır. Yani Türkiye turizmi geliştirmek için bütün tabii ve tarihi imkân-lara sahiptir, sadece turistlerin ihtiyaçlarını karşılayacak tesisler gelişmemiş, memleket tanıtılmamıştır.

Turizmi yatırım sahası olarak seçen özel teşebbüse kolaylıklar sağlanmalıdır. Meselâ ucuz veya bedelsiz arsa, ucuz ve uzun vadeli kredi, kâr payı istemeden devlet sermayesi ile iştirak (aslında devlet için munzam maliyetler ise de) temin edilmelidir. (7). Yalnız turizm endüstrisinde ilerlemenin zamana bağlı olduğu unutulmalıdır. Çünkü diğer sanayilerden farklı olarak turizm endüstrisi geniş halk tabakalarında şuûrun uyanmasına bağlıdır.

Turizmi bütün memlekette birden geliştirmeye şimdilik maddi imkânlarımız yetmeyeceğinden yatırımlar, krediler, ilk plânda en ziyade rantabl olan yerlere yönetilmeye çalışılmalıdır.

Serbest seyahat etmeyi köstekleyen her engelin kaldırılması için yabancı memleketlerle olan münasebetler de mümkün olduğu kadar liberal bir politika takib edilmesi, komşularımızla siyasal bakımdan iş birliği sağlanması çok iyi neticeler doğurur. Turizm hareketi çok karışık ve müşterek çalışma isteyen bir konu olduğundan bakanlıklar arası koordinasyon muhakkak şarttır.

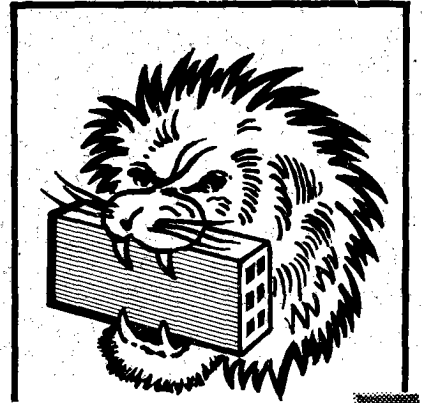
Turizmin başka bir yönünü de ikinci makalemizde ele alacağız.

BİBLİYOGRAFYA

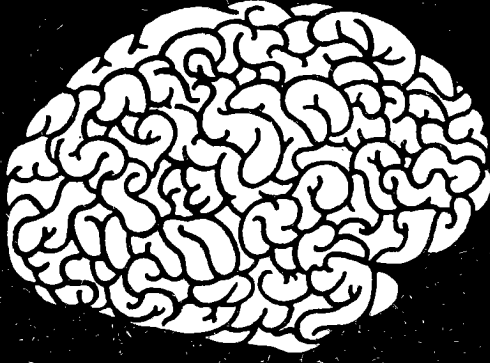
- 1) Prof. Dr. Orhan Dikmen : Turizm çağı Cumhuriyet 7/5/1967
- 2) Prof. Dr. Firitz Baade : Türk Turizminin İnkişafı S. 17
- 3) Prof. Dr. Orhan Dikmen : a.g.y.
- 4) Vedat Gümüsoğlu : Turist döviz - Mil. liyet gazetesi.
- 5) Vedat Gümüsoğlu : a.g.y.
- 6) Doç. Dr. Haydar Kazgan : Turizm politikamız, Cumhuriyet 9/11/1965
- 7) Turizm : Birinci Beş Yıllık Kalkınma Planı.

ARSLAN tuğla

ATEŞ TUĞLASI
YAPI TUĞLASI

FABR.: Silâhtar C. 148 Eyüp-Tel : 21 11 32 - MAĞ.: Tersane Cad. 67 Karaköy-Tel : 44 30 40

Malın tasarlanmasından...

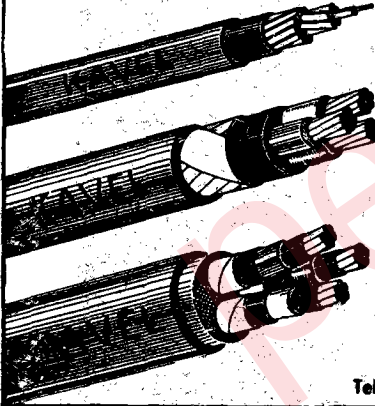
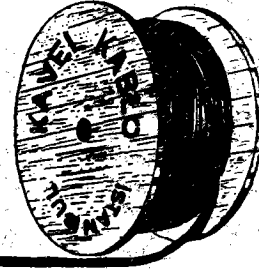
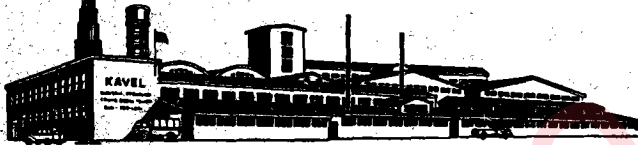
tahakkukuna kadar

her şey kalite için

ARÇELİK

Hergün dünden ilerde

KAVEL

- **PLASTİK İZOLELİ ELEKTRİK İLETKENLERİ**
- **YERALTI KABLOLARI**
(Yüksek ve alçak gerilim 240 mm² ye kadar)
- **EMAYE BOBİN TELLERİ**
(0.10 mm - 3 mm)
- **SUNİ DERİ ve YER MUŞAMBALARI**

Yeraltı Kablosu NK-NKDA'ya
nazaran Getiren Özellikleri
hazır olan

YV (NYV) YVMV (NYCY)
YVSV (NYFY) YVMHV (NYSEY)
Kablolarında ve her tip hat-
konlarda KAVEL markası
standartlara uygunluğu
ifadesi ve yüksek kalitenin
sembolüdür.

KAVEL KABLO ve ELEKTRİK MALZEMESİ A. Ş.
İSTİNYE - İSTANBUL

Telefon : 63 34 00 - 63 34 01

Telgraf : KAVELKABLO-İstanbul

BİNALARINIZ ve DENİZ VASITALARINIZ İÇİN

SUPERLAC

Her çeşit tekne için
deniz suyuna karşı en
dayanıklı harici boya
ÇBS SUPERLAC'tır.

Kolay sürülür
Çabuk kurur, fırça izi bırakmaz
Dış tesirlere ve Deniz suyuna
karşı mukavimdir
Çeşitli cazip renkler

ÇAVUŞOĞLU
BOYA SANAYİİ
İSTANBUL

ŞARK SİGORTA T.A.Ş.

(Kuruluş 1923)

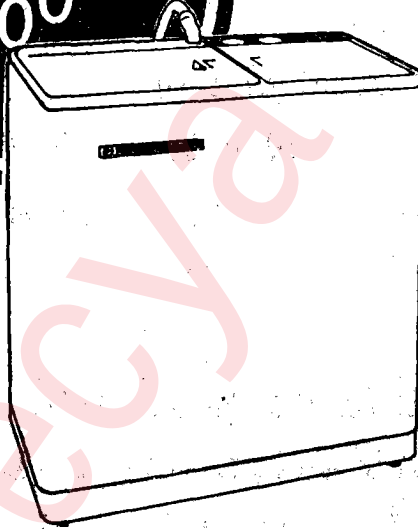
**Y A N G I N
N A K L İ Y A T
H A Y A T
K A Z A**

**Sigortalarda (45) yıllık Teknik bilgi
ve tecrübesiyle sayın Halkımızın her
zaman emrindedir.**

İstanbul - Karaköy, Bankalar Cad. Şark Han

Telefon Santral : 49 04 10

**Müdürlük : 44 06 45
44 38 26**

1407 M

DÜNYADA EN ÇOK SATILAN ÇAMAŞIR MAKİNESİ

**Mataş Ticaret A.Ş. Halaskârgazi Cad. 133
Pangaltı - İstanbul Tel: 47 44 30**

(Moran — 282)

Hayatı zindan eden
baş ağrılarına karşı

GRIPIN

faydalıdır

GRIPIN,
baş, diş, adale
sinir ağrılarını
teskin eder
GRIPIN,
bayanların
muayyen
zamanlardaki
sancılarında
faydalıdır
GRIPIN,
grip ve nezle
başlangıcında
birçok fenalıklan
öner
GRIPIN,
4 saat ara ile
günde 3 adet
alınabilir

Güzellik banyonuz için

kullanınız

*Puro, sizi daha genç,
daha güzel gösterir...
Puro, cildinize,
hayranlık yaratan
bir cazibe verir.*

Bol köpüklü - Nefis kokulu

PURO

SİZİN ÖZ MALINIZDIR

AKBANK

**YENİ YILDA
ÇİFTEHAVUZLAR
İKRAMIYE
APARTMANLARI
SİTESİNDEN
KALORİFERLİ TAMAMEN
PARKELİ ŞAHANE
DAİRELER
VERMEĞE DEVAM
EDİYOR**

35

APARTMAN DAİRESİ

AKBANK

**TASARRUFLARINIZI
BÜYÜTÜNÜZ...**

Savas Reklam Ajansı

**KAZANMA
ŞANSINIZI
ARTIRINIZ...**

SÜMERBANK

1968 YILINDA

17

Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon

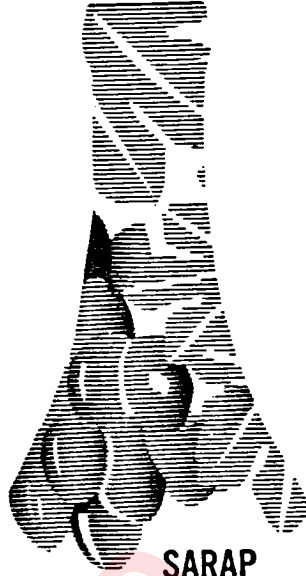
Milyon

Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon
Milyon

T.C. ZİRAAT BANKASI

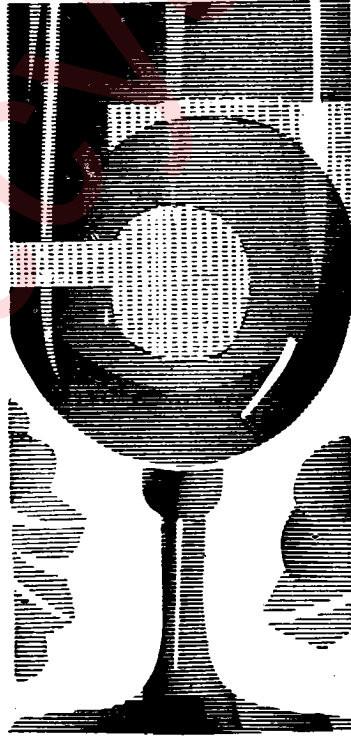
TRAKYA BUZBAĞ NARBAĞ KALEBAĞ ÜRGÜP

Şahin

ŞARAP

İMALATINDA

Ş Ö H R E T
T. C. TEKEL İDARESİ